

KORRALDUS

10.06.2026 nr DM-110133-42

Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmine

1. OTSUS

Arvestades alljärgnevat, võttes aluseks maapõueseaduse § 48, § 66 lg 1 p 4, § 66 lg 2 p 2, § 67 lg 1, veeseaduse § 187 p 6 ja § 191 lg 1, atmosfääriõhu kaitse seaduse § 89, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lg 4, § 59 lg 4, haldusmenetluse seaduse § 53 lg 2 p 3, § 61 lg 1 ning tuginedes Aktsiaseltsi Kraver 05.02.2026 taotlusele nr T-KL/1003963-2, Viljandi Vallavalitsuse 13.01.2021 korraldusele nr 2-3/37 ja Maa- ja Ruumiameti 18.05.2026 kirjale nr 6.2-2/16475, otsustab Keskkonnaamet:

1.1. muuta Aktsiaseltsile Kraver (registrikood 10086830) kuuluvat Soosaare maardla Soosaare III turbatootmisala keskkonnaluba nr VILM-029 vastavalt taotlusele järgmiselt:

1.1.1. pikendada keskkonnaloa kehtivusaega 30 aasta võrra s.o kuni 31.12.2057;

1.1.2. määrata mäeeraldise pindalaks 192,06 ha;

1.1.3. määrata teenindusmaa pindalaks 226,57 ha;

1.1.4. määrata mäeeraldise koosseisus oleva vähelagunenud turba ploki 21 aT aktiivse tarbevaru koguseks 663,105 tuh t ja hästilagunenud turba ploki 22 aT aktiivse tarbevaru koguseks 815 tuh t (kogused esitatud seisuga 31.03.2026);

1.1.5. lisada mäeeraldise koosseisu:

- vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru plokk 39 ja määrata selle andmed: kaevandatud maavara kuulub eraomanikule - jah; aktiivse tarbevaru kogus 63 tuh t

- hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru plokk 40 ja määrata selle andmed: kaevandatud maavara kuulub eraomanikule - jah; aktiivse tarbevaru kogus 89 tuh t

1.1.6. määrata vähelagunenud turba kaevandatava varu koguseks 729,11 tuh t ja hästilagunenud turba kaevandatava varu koguseks 823 tuh t (seisuga 31.03.2026);

1.1.7. eemaldada loa vormilt minimaalne tootmiskaht aastaks;

1.1.8. lisada geoloogilise uuringu andmed;

1.1.9. märkida kaevandatud maa kasutamise otstarbeks - taastuv soo ja metsamaa.

1.2. eemaldada kõrvaltingimus (vähemalt 1 kord kolme aasta jooksul möödistada tootmisala ja täpsustada maavarade jääkvarud) ning määrata keskkonnaloa nr VILM-029 maapõue erioosa järgmised kõrvaltingimused:

1.2.1. Mäeeraldist piirava kogujakraavi väliskaldale (mäeeraldise piiripunktide 4 kuni 6 perimeetril) tuleb rajada turbast veetõkkevall, nii et see takistaks Rebassaare metsise elupaigast vee valgumist turbatootmisala kuivendussüsteemi. Vajadusel tihendada ka tulekaitseriba turvast. Vall tuleb rajada hiljemalt 2029. aasta lõpuks ning tööde teostamise eskiisprojekt esitada enne tööde algust Keskkonnaametile seisukoha võtmiseks. Metsisekanade pesitsuse häiringu vältimiseks ei tohi valliehitust ja tulekaitseriba tihendamist teostada ajavahemikul 10.03 - 20.06.

1.2.2. Mäeeraldise ja metsise elupaiga vahelisel teenindusmaal tuleb säilitada puhvervöönd ja sinna kraavide rajamine ei ole lubatud.

1.2.3. Pesitsusaegse häiringu vältimiseks ei tohi teha 500 m raadiuses Rebassaare metsise elupaiga piirist turbatootmisega seotud töid ajavahemikul 10.03 - 20.05.

1.2.4. Veetaseme mõõtmine tuleb teostada kindlaksmääratud kaevudes – Eessaare (katastritunnus 32801:001:0501), Kooli (katastritunnus 32801:001:0950) ning Rebassaare talu (katastritunnus 32801:002:0480) – üks kord aastas suvise põhjavee madalseisu perioodil (augustis).

1.2.5. Veekvaliteedi analüüs tuleb läbi viia kindlaksmääratud kaevudes – Eessaare (katastritunnus 32801:001:0501), Kooli (katastritunnus 32801:001:0950) ning Rebassaare talu (katastritunnus 32801:002:0480) - üks kord kolme aasta jooksul järgmiste näitejate osas: pH, oksüdeeritavus (KHT_{Mn} , mg/l), hägusus ($NH\ddot{U}$), ammoonium (NH_4^+ , mg/l), nitraat (NO_3^- , mg/l), nitrit (NO_2^- , mg/l).

1.2.6. Juhul, kui veetase või veekvaliteet lähipiirkonna kaevudes langeb turbatootmisala kaevandustegevuse tõttu, tuleb maavara kaevandamise loa omanikul tagada majapidamistes kvaliteetse joogivee kättesaadavus. Pikaajalisest kaevandustegevusest tingitud veetaseme alanemise ja veekvaliteedi halvenemise puhul peab arendaja rajama mõjutatud kinnistule uue kaevu.

1.3. Lubada keskkonnaloas nr VILM-029 vee erikasutust Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järtsaare külas Tipusoo (katastritunnus 32801:002:2206, registriosa 2942839), Rabaääre (katastritunnus 32801:001:0008, registriosa 2562039), Riiskasoo (katastritunnus 32801:002:2205, registriosa 2942739), Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0001, registriosa 2942739), Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033, registriosa 3092039), Laukaraba (katastritunnus 32801:001:0022, registriosa 2832739) ja Raba (katastritunnus 32801:001:0161, registriosa 2519339) kinnistutelt turbakaevandusest sademevee juhtimiseks suublasse viie väljalasuga Liivassaare kraavi (Eesti Looduse Infosüsteemi (EELIS) kood VEE1035403), Rebassaare kraavi (EELIS kood VEE1035402) ja Pikassilla kraavi (EELIS kood VEE1035400) vee erikasutusloas L.VV/333858 seatud tingimuste alusel, mis on välja toodud käesolevas korralduses.

1.4. Määrata keskkonnaloas nr VILM-029 Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt suublasse juhitava sademeveele lubatud saasteained ja saasteainete kogused (tabel V4); väljalaskme seirenõuded (tabel V7); meetmed, mis aitavad vähendada vee erikasutuse mõju nende täitmise tähtajad (tabel V16) ning nõuded teabe esitamiseks loa andjale (tabel

V17).

1.5. tunnistada kehtetuks vee erikasutuse keskkonnaluba nr L.VV/333858, alates käesoleva korralduse jõustumisest;

1.6. lisada keskkonnaloa nr VILM-029 koosseisu saasteainete paiksest heiteallikast välisõhku viimise andmed ja nõuded vastavalt esitatud taotlusele vormides A3, A4, A5, A6 ja A7;

1.7. korrigeerida loa vormil tegevuskoha andmeid ja märkida aadressiks Soosaare turbatootmisala, Järtsaare küla, Viljandi vald, Viljandi maakond ning katastritunnusteks 32801:002:0033, 32801:001:0161, 32801:001:0022;

1.8. avalikustada Aktsiaseltsile Kraver kuuluva keskkonnaloa nr VILM-029 muutmine ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded.

Keskkonnaluba nr VILM-029 on kättesaadav keskkonnaotsuste infosüsteemis <https://kotkas.envir.ee/>.

2. ASJAOLUD

2.1. Keskkonnaloa muutmise taotluse läbivaatamine

2.1.1. Aktsiaselts Kraver (registrikood 10086830, aadress Väike tn 2, Viljandi linn, Viljandi maakond, Eesti; edaspidi ka *ettevõtte*) esitas 29.05.2020 Keskkonnaametile taotluse Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmiseks. Taotlus on registreeritud KOTKAS-s 29.05.2020 menetluse nr M-110133 juurde dokumendina nr DM-110133-1. Taotluses ei olnud kajastatud nimetatud turbatootmisala vee erikasutusega seotud teavet.

Ettevõtte omab maavara kaevandamiseks antud keskkonnaluba nr VILM-029 (kehtib kuni 31.12.2027), mis annab õiguse kaevandada Soosaare turbamaardla (registrikaardi nr 0116) Soosaare III turbatootmisalal vähe- ja hästilagunenud turvast. Kehtiva keskkonnalooga Soosaare III turbatootmisala asub Viljandi maakonnas Viljandi vallas Järtsaare külas riigimandisse kuuluval kinnistul Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033, registriosa nr 3092039, turbatööstusmaa 100%; riigivara valitseja on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja volitatud asutus Maa- ja Ruumiamet) ning eraomandisse kuuluvatel kinnistutel Raba (katastritunnus 32801:001:0161, turbatööstusmaa 100%) ja Laukaraba (katastritunnusega 32801:001:0022, turbatööstusmaa 100%). Ettevõtte soovib Soosaare III turbatootmisalal turba tootmist jätkata, kuna alale on juba rajatud vajalik infrastruktuur ning ettevõtte omab Soosaare turbamaardlas kvalifitseeritud personali ja turba tootmiseks vajalikku tehnikat. Soosaare III mäeeraldis on ligikaudu 79% ulatuses ettevalmistatud (sugekiht on eemaldatud ning rajatud on kuivenduskraavide ja teede võrgustik), ülejäänud alalt ei ole veel sugekihti eemaldatud, kuid valdavalt on rajatud kuivenduskraavide võrgustik.

Soosaare III turbatootmisala mäeeraldise piires on 2019. a läbi viidud jääkvaru uuring, mille tulemused on kinnitatud aruandes „Soosaare turbamaardla Soosaare III turbatootmisala jääkvaru uuringu aruanne (varu seisuga 30.09.2019)" OÜ Inseneribüroo STEIGER töö nr 19/2722, EGF 9359. Aruande alusel on Maa-amet 14.05.2020 korraldusega nr 1-17/20/1252 muutnud Soosaare turbamaardla registrikannet, kinnitades seisuga 30.09.2019 järgmised varud:

- vähelagunenud turba aktiivne tarbevaru pindalal 172,04 ha – 697 tuh t (21. plokk),
- hästilagunenud turba aktiivne tarbevaru pindalal 172,04 ha – 815 tuh t (22. plokk),
- vähelagunenud turba aktiivne tarbevaru pindalal 20,02 ha – 63 tuh t (39. plokk),
- hästilagunenud turba aktiivne tarbevaru pindalal 20,02 ha – 89 tuh t (40. plokk)

Aktsiaselts Kraver omab vee erikasutuseks keskkonnaluba nr L.VV/333858 (kehtivusega kuni 28.12.2049) Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt sademevee (kuivendusvee) ärajuhtimiseks Pikassilla kraavi, Rebassaare kraavi ning Liivassaare kraavi. Veeloas on määratud lubatud saasteainete suurimad lubatud sisaldused väljalaskudes ning seire nõuded. Soosaare I ja Soosaare II turbatootmisalade kuivendusvesi juhitakse Aimla metskond 77 (katastritunnus 32801:002:0034) kinnistult Soosaare turbatootmisalade väljalasku nr 1 (VI121) kaudu Liivassaare kraavi (EELIS kood VEE1035403). Soosaare III turbatootmisalalt juhitakse sademevesi ära nelja väljalaskmega: Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 - Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 5 (VI122-VI125). Aimla metskond 77 (katastritunnus 32801:002:0034) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 (VI122) juhitakse sademevesi Liivassaare kraavi (registrikood VEE1035403), Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask 3 (VI123) juhitakse sademevesi Rebassaare kraavi (EELIS kood VEE1035402) ning Laukaraba (katastritunnus 32801:001:0022) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 4 (VI124) ja Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:001:0059) kinnistul asuvast väljalaskmest Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 5 (VI125) juhitakse sademevesi Pikassilla kraavi (EELIS kood VEE1035400).

Keskkonnaamet palus 19.10.2020 kirjaga nr DM-110133-4 lisada keskkonnanaloa muutmise taotlusele Soosaare III turbatootmisalaga seotud vee erikasutuse teave ning tegi 24.11.2020 kirjaga nr DM-110133-6 ettepaneku, et liidab vee erikasutuse keskkonnanaloa nr L.VV/333858 maavara kaevandamise keskkonnanaloaga nr VILM-029. Aktsiaselts Kraver teatas, et on vee erikasutusloa maavara kaevandamise keskkonnanaloaga liitmise nõus (25.11.2020 kiri nr 1-5/37-5 on registreeritud KOTKAS-s 26.11.2020 numbriga DM-110133-7).

Esitatud taotluse kohaselt soovib ettevõtte Soosaare III turbatootmisala keskkonnanaloa nr VILM-029 kehtivusaega pikendada 30 aasta võrra, sest mäeeraldise seotud kaevandatava jääkvaru kogust ja loaga lubatud maksimaalset kaevandamise aastamäära (23 tuhat t) arvestades pole tootmisala ammendamise loa kehtivusaja jooksul võimalik. Lisaks soovitakse korrigeerida tootmisala piire ja mäeeraldisega hõlmatavaid varukoguseid vastavalt jääkvaru uuringu tulemustele ja eemaldada loalt kõrvaltingimus, mille kohaselt tuleb vähemalt 1 kord kolme aasta jooksul mõõdistada tootmisala ja täpsustada maavarade jääkvarud. Veel soovitakse muuta loale nr VILM-029 kantud kaevandatud maa korrastamise suunda osaliselt taastuvaks sooks ja osaliselt metsamaaks ning nõustutakse liitma vee erikasutusloa nr L.VV/333858 andmed

Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa koosseisu. Vee erikasutusloa nr L.VV/333858 tingimusi muuta ei soovita.

Taotletava mäeeraldise pindala on 192,06 ha (kehtivas loas 191,82 ha) ja teenindusmaa pindala on 226,57 ha (kehtivas loas 226,97 ha). Võrreldes kehtiva loaga muutuvad mäeeraldise ja teenindusmaa pindalad tulenevalt kaevandatava maavara plokkide piiride muutusest ja kinnistute piiride täpsustumisest. Mäeeraldise pindala suureneb teenindusmaa arvelt ning teenindusmaa pindala väheneb 0,4 ha võrra. Taotletava mäeeraldise piir on korrigeeritud vastavaks plokkide 21 aT, 22 aT, 39 aT ja 40 aT piiridega ning teenindusmaa piir korrigeeritud vastavaks kinnistute Soosaare turbatootmisala, Raba ja Laukaraba piiridele.

Taotletav mäeeraldis hõlmab Soosaare maardla vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru plokke 21 ja 39 ning hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru plokke 22 ja 40 täielikult. Mäeeraldisega seotud varu on seisuga 31.03.2026 järgmine:

- vähelagunenud turba ploki 21 aT aktiivne tarbevaru: 663,105 tuh t
- vähelagunenud turba ploki 39 aT aktiivne tarbevaru: 63 tuh t
- hästilagunenud turba ploki 22 aT aktiivne tarbevaru: 815 tuh t
- hästilagunenud turba ploki 40 aT aktiivne tarbevaru: 89 tuh t

Maavara kaevandamise loa taotluses on kaevandatava varu arvutamisel jäetud taotletava mäeeraldise keskmiselt 0,2 m paksune põhjatervik alal, mis planeeritakse taastada sooks, ning 0,3 m paksune põhjatervik alal, mis planeeritakse metsastada. Vähelagunenud turba kaevandatava varu koguseks on seega 729,11 tuh t ja hästilagunenud turba kaevandatava varu koguseks 823 tuh t (seisuga 31.03.2026). Loa muutmisel on täpsustatud varukoguseid vastavalt keskkonnaministri 23.10.2019 määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ § 40 lg 3 p 2.

Maavara kaevandamise maksimaalne lubatud aastamäär on 23 tuh t. Maavara kasutatakse aianduses ning kütteks. Kaevandatud maa kavandatakse korrastada taastuvaks sooks ja metsamaaks (kehtival loal on kaevandatud maa kasutamise otstarbeks märgitud metsamaa või kultuuristamise alune maa).

2.1.2. Ettevõtte 29.05.2020 esitatud taotlusele algatati keskkonnamõju hindamine (*KMH*) Keskkonnaameti 05.07.2023 kirjaga nr DM-110133-32 ning nõuetele vastavaks tunnistatud *KMH* aruandest lähtuvalt täiendas ettevõtte keskkonnaloa muutmistaotlust, taotledes juurde luba saasteainete paiksest heiteallikast välisõhku viimiseks. Täiendatud taotlus on registreeritud KOTKAS-s 05.02.2026 numbriga DM-110133-36.

Soosaare III turbatootmisala puhul on tegu töötava ja veel korrastamata turbatootmisalaga, kus on lõpuni ammendamata maavaravaru. Keskkonnaloa muutmise taotlusega soovib ettevõtte jätkata turba tootmist Soosaare III turbatootmisalal ning samuti viia keskkonnaloas määratud andmed vastavusse maavarade registris olevate andmetega, lisades ühtlasi loa koosseisu vajalikud andmed vee erikasutuseks ja saasteainete paiksest heiteallikast välisõhku viimiseks.

Keskkonnanaloo muutmise taotlusega soovitakse lisada loale andmed tootmisalal paiknevate heiteallikate ja neid välisõhku suunatavate saasteainete heitkoguste osas. Samuti täpsustatakse tootmistegevusest põhjustatud müratasemeid väljaspool tootmisala lähimatel müratundlikel aladel.

2.1.3. Keskkonnaamet kontrollis ettevõtte esitatud taotlusmaterjalide vastavust maapõueseaduses (*MaaPS*), veeseaduses (*VeeS*), atmosfääriõhu kaitse seaduses (*AÕKS*), keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (*KeÜS*), keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (*KeHJS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määruses nr 56 „Keskkonnanaloo taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnanaloo taotluse ja loa andmekoosseis“ sätestatud nõuetele ning pidas andmeid piisavaks taotluse menetlemiseks.

Riigilõiv 500 eurot on tasutud 29.05.2020 riigilõivuseaduse[1] § 136² lg 2 kohaselt. Välisõhu eriosa juurde taotlemise eest on tasutud riigilõivu riigilõivuseaduse § 136² lg 3 alusel summas 1990 eurot kuupäeval 05.02.2026.

MaaPS § 49 lg 2 alusel andis keskkonnanaloo taotlusele arvamuse keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja (Maa-ameti 08.09.2020 kiri nr 9-3/20/12413-2).

2 . 1 . 4 . Soosaare turbamaardlas on turvast kaevandatud üle 30 aasta. Soosaare III turbatootmisalalt on taimkate ligikaudu 79% ulatuses eemaldatud, ülejäänud osas on alal olev taimkate mõjutatud mäeeraldisele rajatud eelkuivendusest. Samuti on taotletavale alale rajatud turbatootmiseks vajalik infrastruktuur. Seetõttu ei ole enam asjakohane turbatootmisalale 1997.a. inventeeritud Natura elupaigatüüp looduslik raba (7110*).

Mäeeraldisel ja teenindusmaa piires ei ole elektri- ja sideliine ega muid kommunikatsioone ning neist tulenevaid piiranguid. Mäeeraldisest läheb ida ja lõuna poolt 1,5 km kauguselt mööda Viljandi - Põltsamaa tugimaantee nr 51. Tugimaanteelt lähtuv Kõo - Kolga-Jaani kõrvalmaantee nr 24109 möödub 0,2 km kauguselt edela poolt ja sellelt tuleb tootmisalale turba väljaveotee.

Mäeeraldisel teenindusmaal mäeeraldisest lääne suunas paikneb osaliselt Tüma-Türsa-Vissuvere maaparandussüsteemi eesvool (21035400200400011M) ja vastav maaparandushoiuala (2103540020030001) ning kirdes piirneb mäeeraldisel teenindusmaaga Rebassaare maaparanduse hoiuala (2103540020020003). Pikassilla kraav, millesse juhatakse Soosaare III mäeeraldisel kuivendusvesi, möödub 0,1 km kagu poolt.

Eesti Looduse Infosüsteemi (*EELIS*) andmetel ei ole mäeeraldisel kaitsealuseid taime- ja loomaliike. Viljandi maakonnaplaneeringu 2030+ kohaselt kattub Soosaare III mäeeraldisel täies mahus rohevõrgustikuga. Taotletav mäeeraldis külgneb kohati II kaitsekategooriasse kuuluva metsise (*Tetrao urogallus*, EELIS kood KLO9123900) ja laanerähni (*Picoides tridactylus*, EELIS kood KLO9128998) ning III kaitsekategooriasse kuuluva laanepüü (*Tetrastes bonasia*, EELIS kood KLO9129004) leiukohtadega. Kaitstavatest seeneliikidest jääb Soosaare turbatootmisalal kinnistust ligikaudu 200 m kaugusele I kaitsekategooriasse kuuluva limatünniku (*Sarcosoma globosum*, EELIS kood KLO9600840) leiukoht. Turbatootmisalast ligikaudu 850 m

kaugusele jääb Soosaare kanakulli püsielupaik (EELIS kood KLO3000715).

Soosaare III turbatootmisala teenindusmaaga piirneb põhjasuunast Alam-Pedja loodus- ja linnuala (EE0080374), mis on arvatud Natura 2000 võrgustiku koosseisu. Seetõttu viidi KMH aruande koostamise käigus läbi ka Natura asjakohane hindamine.

Soosaare III turbatootmisala ümbruskond on küllaltki hõredalt asustatud, eriti mäeeraldisest põhja- ja idasuunda jäävad alad. Mäeeraldisest lääne- ja lõunasuunda jäävad kõrgemad alad on valdavalt põllumajanduslikus kasutuses ning tihedamalt asustatud. Soosaare III turbatootmisalale lähimad elamud jäävad ligikaudu 120 m kaugusele (lähim majapidamine asub Järtsaare külas asuvas Riiska kinnistul katastritunnusega 32801:001:0327). Turbatootmisala ligipääsuteega piirneval Saare kinnistul (katastritunnus 32801:001:0211; õueala taotletavast mäeeraldisest 175 m kaugusel) elanikke ei ole.

2.2. Keskkonnanaloo muutmise taotluse ja otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

KeÜS § 44 kohaselt vaadatakse keskkonnanaloo taotlus läbi avatud menetluses, välja arvatud seadusega sätestatud juhud. KeÜS § 59 lg 4 kohaselt vaadatakse keskkonnanaloo muutmise taotluse läbi keskkonnanaloo andmiseks sätestatud korras v.a loa omaja andmete muutmisel või § 59 lg 5 sätestatud juhtudel, kui muutmine ei mõjuta keskkonnariski suurust, keskkonnanaloo muutmisel ei toimu keskkonnamõju hindamist ning puudub muu oluline avalik huvi avatud menetluse läbiviimiseks või keskkonnaohu vältimiseks.

Tegemist on keskkonnanaloo muutmise, mis võib mõjutada keskkonnariski suurust. Lähtudes eeltoodust kohaldatakse keskkonnanaloo muutmise menetlusele avatud menetluse sätteid.

Loa andja teavitas ettevõtet menetluse algatamisest 24.09.2020 kirjaga nr DM-110133-3 ning küsis Viljandi Vallavalitsuselt (edaspidi ka *kohaliku omavalitsuse üksus*) 30.11.2020 kirjaga nr DM-110133-8 arvamust nõuetekohaseks tunnistatud taotluse kohta (KeÜS § 43 lg 2¹, MaaPS § 49 lg 6). Viljandi Vallavalitsus (Viljandi Vallavolikogu 26.06.2019 määruse nr 77 „Õigusaktidega kohaliku omavalitsuse või kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud küsimuste lahendamise volitamise“ § 4 kohaselt on MaaPS § 49 lõikes 6 sätestatud küsimuse lahendamine volitatud Viljandi Vallavalitsusele) nõustus 13.01.2021 korraldusega nr 2-3/37 (registreeritud KOTKAS-s 21.01.2021 nr DM-110133-10 all) Soosaare III turbatootmisala keskkonnanaloo nr VILM-029 muutmise tingimusi esitamata.

Loa andja teavitas avalikkust loa menetluse algatamisest 25.09.2020 väljaandes Ametlikud Teadaanded ning piirinaabreid ja mõjutatud isikuid taotluse esitamisest 24.09.2020 kirjaga nr DM-110133-3 (KeÜS § 46 lg 1 p-d 1 ja 2). Loa andja otsustas jätta ajalehes teate avaldamata, kuna taotlusmaterjalide põhjal kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või -risk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi (KeÜS § 47 lg 2). Kuna taotlusele algatati KMH, siis KMH menetluse käigus toimus avalikustamine maakondlikus ajalehes Sakala.

Kuni loa muutmise või sellest keeldumise otsuse tegemiseni on igapäev avalikult esitada taotluse

kohta ettepanekuid ja vastuväiteid. Avalikustamise käigus ettepanekuid/vastuväiteid ei laekunud.

Keskkonnaamet tegi eelnõude avalikustamisel ettepaneku, et avalikku arutelu ei korraldata, kui menetlusosalised ei ole ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtjaks esitanud selle suhtes vastuväiteid (HMS § 50 lg 2 p 1, lg 3). Avalikku arutelu ei korraldatud, kuna menetlusosalised ei esitanud tähtaja jooksul selle suhtes vastuväiteid.

Loa andja teavitas 06.05.2026 loa muutmise otsuse ja loa eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja saatis menetlusosalistele ja huvitatud isikutele tutvumiseks ja arvamuste/vastuväidete esitamiseks (06.05.2026 kiri nr DM-110133-37; HMS § 48 lg 1 ja 2, § 49 lg 1, KeÜS § 47 lg 2, § 48 lg 1, 3 ja 4), määrates ettepanekute ja vastuväidete esitamise võimaluse teates märgitud tähtaja jooksul. Loa andja avalikustas keskkonnaloa taotluse kohta antava haldusakti eelnõu teate maakondlikus ajalehes Sakala kuupäeval 08.05.2026 (KeÜS § 47 lg 6).

Eelnõude avalikustamise käigus teavitas Riigimetsa Majandamise Keskus 14.05.2026 kirjaga nr 3-1.1/2023/4342 (registreeritud KOTKAS-s 14.05.2026 numbriga DM-110133-39), et nõustub keskkonnaloa muutmise eelnõuga. Maa- ja Ruumiamet teatas 18.05.2026 kirjaga nr 6.2-2/16475 (registreeritud KOTKAS-s 18.05.2026 numbriga DM-110133-41), et täiendavaid ettepanekuid eelnõudele ei ole.

Vastavalt HMS § 40 lg 1 peab loa andja andma enne haldusakti väljastamist menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Keskkonnaamet küsis Aktsiaseltsilt Kraver 06.05.2026 kirjaga nr DM-110133-37 arvamust või vastuväiteid keskkonnaloa muutmise otsuse ja loa eelnõule kahe nädala jooksul kirja saatmisest, hiljemalt kuupäevaks 21.05.2026.

Aktsiaselts Kraver esitas 14.05.2026 kirjaga nr 2-40/24-15 (registreeritud KOTKAS-s 15.05.2026 numbriga DM-110133-40) arvamuse ja vastuväite eelnõule. Ettepanekuga arvestamist või mitteametustamist on pikemalt käsitletud käesoleva korralduse punktis 3.4.

2.3. Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

Keskkonnamõju hinnatakse, kui taotletakse luba ja kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju (KeHJS § 3 lg 1 p 1, p 2).

Keskkonnaamet andis kavandatav tegevusele eelhinnangu ja kaalus KMH vajalikkust (KeHJS § 6 lg 2¹), kuna tegemist on üle 150 ha suurusel alal turba kaevandamise loa taotlusega. Eelhinnanguga selgitati, kas kavandatav tegevus võib eeldatavalt kaasa tuua olulise keskkonnamõju või mitte ning otsustati KMH algatada 05.07.2023 kirjaga nr DM-110133-32 (KeHJS § 6 lg 2¹, § 6¹ lg 3, § 11 lg-d 2 ja 4).

Keskkonnaamet tunnistas 19.01.2026 kirjaga nr 6-3/25/14237-21 Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotlusele koostatud keskkonnamõju hindamise aruande

nõuetele vastavaks.

Kavandatava tegevuse keskkonnameetmed ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks tuuakse välja keskkonnaloa kõrvaltingimustena (vt p 3.3.)

[1] Kohaldatud taotluste esitamise ajal kehtinud redaktsioone (01.04.2020 - 31.05.2020 ja 01.01.2026 - 28.02.2026)

3. KAALUTLUSED

3.1. Kaalutlused keskkonnaloa muutmisel

Taotluse lahendamisel ei ole loa andja seotud taotleja õiguslike seisukohtadega, vaid taotluse eesmärgiga - sellega, milliseks tegevuseks taotleja luba soovib. Tegevuse õiguslik kvalifitseerimine haldusmenetluses on loa andja ülesanne (Riigikohtu lahend 3-3-1-74-14, p 13). Keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise aluseks on ettevõtte 05.02.2026 esitatud taotlus nr T-KL/1003963-2.

Ettevõttel on luba (seaduses ka kui kaevandamisluba) vajalik maapõuest kaevandamiseks (MaaPS § 42 lg 1). Keskkonnaluba antakse tähtajaliselt, kuna kaevandamisluba antakse kuni 30 aastaks välja arvatud liiva, kruusa, järvelubja, järve- ja meremuda kaevandamiseks, kus luba antakse kuni 15-ks aastaks (MaaPS § 60 lg 1 ja 2).

Ettevõttel on luba vajalik ka vee erikasutuseks ja paiksest heiteallikast saasteainete välisõhku viimiseks. Soosaare I, Soosaare II ja Soosaare III turbatootmisaladelt kuivendusvee suublasse juhtimiseks on Keskkonnaameti 31.12.2019 korraldusega nr 1-3/19/2499 "Vee erikasutusloa nr L.VV/333858 andmine" antud tähtajaliselt (kehtivusega 01.01.2020-28.12.2049) keskkonnaluba nr L.VV/333858. KeÜS § 41 lg 4 sätestab, et kui tegevused on omavahel ruumiliselt või tehnoloogiliselt seotud, antakse nendeks tegevusteks üks keskkonnaluba. KeÜS § 62¹⁰ lg 2 sätestab, et enne 2020. aasta 1. jaanuari välja antud jäätmeloa, vee erikasutusloa, veeloa, õhusaasteloa ja kaevandamisloa vormistab loa andja mõistliku aja jooksul KeÜS § 53 lg 3 alusel kehtestatud andmekoosseisuga keskkonnaloaks.

Korralduse otsustava osa punktiga 1.1 muudetav keskkonnaluba nr VILM-029 kehtivusajaga kuni 31.12.2057 annab ettevõttele Soosaare maardlas Soosaare III turbatootmisalal õiguse alljärgnevalt:

- maavara kaevandamine;
- vee erikasutamine;
- paiksest heiteallikast saasteainete välisõhku viimine

Kinnistu kasutusõigus

Loa omajale kuuluvad kinnistud Raba (katastritunnus 32801:001:0161) ja Laukaraba

(32801:001:0022). Tegevuskoha kolmas kinnistu, Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033) ei kuulu ettevõttele. Tegemist on riigile kuuluva kinnistuga, mille kasutamiseks sõlmitakse uus rendileping peale keskkonnaloa muutmist.

3.1.1. Maavara kaevandamine

MaaPS § 1 lg 3 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele HMS avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi. MaaPS § 1 lg 4 järgi kohaldatakse maavara kaevandamise keskkonnaloa andmise ja muutmise menetlusele KeÜS 5. peatükki, arvestades MaaPS-i erisusi.

MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamise keskkonnaloa Keskkonnaamet.

MaaPS § 49 lg 1 kohaselt esitab taotleja kaevandamise keskkonnaloa saamiseks loa andjale taotluse.

MaaPS § 66 lg 2 p 2 kohaselt võib muuta kaevandamisluba, kui loa omaja taotleb kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist. MaaPS § 67 lg 1 kohaselt, kui kaevandamisloa kehtivusaja jooksul ei ole kaevandatavat maavara mäeeraldise piires täielikult ammendatud või kaevandatud maa ei ole korrastatud, pikendab kaevandamisloa andja loa omaja taotluse alusel loa kehtivust aja võrra, mis on vajalik maavara ammendamiseks. Turba kaevandamise lubade kehtivust võib pikendada 30 aasta kaupa kuni kaevandatava maavara ammendumiseni. Käesoleval juhul taotletakse loa kehtivusaja pikendamist 30 aasta võrra.

Turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba anda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alale või maardlale. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Soosaare turbamaardla Soosaare III turbatootmisala on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ (*määrus nr 87*) §-s 1 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Kaevandamiseks lubatud turbaalad on piiratud koguses ja seetõttu on maavara kaevandamisel oluline väljata võimalikult suur protsent kinnitatud aktiivsest tarbevarust eelkõige kaevandamiseks juba avatud aladelt. Turba kaevandamine lähtub säästva arengu seadusest, mis ei luba turba kaevandamist üle aastase juurdekasvu. Sellest nõudest tingituna on määratud ka turbakaevandamise kvoodid, millede järgimine tagab turbavaru jätkuvuse järgnevatele põlvkondadele. Soosaare III turbatootmisala aastane maksimaalne lubatud kaevandamisemaht on 23 tuh t. Eeltoodu alusel on otstarbekas Soosaare III turbatootmisalal kaevandamisega jätkata ja keskkonnaloa pikendamine 30 aasta võrra on põhjendatud, vältimaks uute alade avamise vajadust.

MaaPS § 67 lg 4 sätestab, et turba kaevandamise loa kehtivusaja pikendamise taotlusele tuleb lisada markseiderimõõdistuse dokumentatsioon ja jääkvaru arvutus, mis ei tohi olla tehtud varem kui kolm aastat enne loa kehtivusaja pikendamise taotluse esitamist. Aktsiaselts Kraver tellis OÜ-lt Inseneribüroo STEIGER 2019. aastal Soosaare III turbatootmisala jääkvaru uuringu

mäeeraldise piires oleva jääkvaru koguse määramiseks. Töö tehti vastavuses majandus- ja taristuministri 03.05.2019 määrusega nr 32 „Markšeiderimõõdistuse täpsustatud nõuded ja kord“ ning esimese etapina kontrolliti turba lamami kõrgusandmeid mäeeraldise alale jäävas 1985. aasta detailuuringu 18-s sondeerimispunktis. Kuna kontrollsondeerimisel saadud lamami kõrgusandmete keskmine erinevus oli üle 10 sentimeetri (täpsemalt üle 1,17 m), mis näitas, et varasema uuringu turbalasundi lamamit ei saanud kasutada, tehti mäeeraldise alal maavara geoloogilise uuringu korras tarbevarule kehtestatud tihedusega uus sondeerimine, võeti proovid jääklasundi loodusliku niiskuse ja lagunemisastme määramiseks ning arvatati mäeeraldise jääkvaru kogus. Töö on vormistatud Soosaare turbamaardla Soosaare III turbatootmisala jääkvaru uuringu aruandena (varu seisuga 30.09.2019), mis on kättesaadav Eesti Geoloogiafondist ([EGF 9359](#)).

KeÜS § 41 lg 4 alusel antakse üks keskkonnaluba, kui tegevused on omavahel ruumiliselt või tehnoloogiliselt seotud. Aktsiaselts Kraver nõustus vee erikasutuse keskkonnanaloa liitma maavara kaevandamiseks antud keskkonnanaloga, kuivõrd tegevused on omavahel ruumiliselt ja tehnoloogiliselt seotud. Ühtlasi lisatakse keskkonnanaloale ka välisõhu eriosa.

MaaPS § 49 lg 6 kohaselt saadab keskkonnanaloa andja kaevandamise keskkonnanaloa taotluse arvamuse saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates. Keskkonnaamet edastas Soosaare III turbatootmisala keskkonnanaloa nr VILM-029 muutmise taotluse 30.11.2020 kirjaga nr DM-110133-8 Viljandi Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks, tähtajaga 30.01.2021. Viljandi Vallavalitsus nõustus 13.01.2021 korraldusega nr 2-3/37 keskkonnanaloa muutmisega tingimusi esitamata.

MaaPS § 50 lg 6 kohaselt tuleb taotlusele lisada kaevandamisjäätmekava, kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjätmeid, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmeoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses. MaaPS § 50 lg 3 kohaselt peab taotluse seletuskiri sisaldama andmeid kaevandamise käigus tekkivate kaevandamisjätmete kohta. Soosaare III turbatootmisala keskkonnanaloa nr VILM-029 muutmise taotluse seletuskirja kohaselt kaevandamise käigus jätmeid ei teki. KMH aruandes on kirjeldatud, et turba tootmisel lasundist välja tulevad kännud korjatakse kokku, kuivatatakse maksimaalselt 3 aastat ja realiseeritakse töötlemata küttepuiduna või kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks või uue taristu rajamiseks. Kuivendusvõrgustiku puhastamisel eemaldatud turba peenosakesed vastavad kvaliteedilt hästilagunenud turbale. Kuivendusvõrgustikust väljatõstetud turbaheljum planeeritakse õhukese kihina tootmisväljakutele ja segatakse pärast kuivamist toodangu hulka. Jätmeid võib tekkida masinate ja seadmete remondil ning hooldusel. Tootmismasinatega seotud jätmed (õline pinnas või turvas, vanad rehvid jms) kogutakse turbatootmisalalt kokku ja toimetatakse hooldusplatsile ja sealt edasi jäätmeoidlasse. Eelnevale tuginedes ei ole antavale keskkonnanaloale jätmete eriosa lisamine vajalik. Juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjätmeid siiski tekib, on kohustus ka kaevandamise jättekava esitada või taotleda keskkonnanaloale juurde jätmete eriosa.

KeÜS § 42 lg 1 p 5 kohaselt peab keskkonnanaloa taotluses märkima kavandatava tegevuse eesmärgi ja põhjenduse. Taotluses on toodud, et Aktsiaselts Kraver on Eestis turba tootmisega

tegutsev ettevõtte, kes kaevandab turvast Soosaare turbamaardlas Soosaare I, II, III ja Tässi turbatootmisala mäeeraldistel, kust kaevandatud turvast kasutatakse aianduses ja energeetikas. Soosaare III turbatootmisalal kaevandamiseks antud maavara kaevandamise luba VILM-029 kehtib kuni 31.12.2027. a. Soosaare III turbatootmisalal viidi läbi jääkvaru uuring, mille tulemused kinnitas Maa-amet 14.05.2020 korraldusega 1-17/20/1252. Ettevõtte soovib viia kaevandamisloa vastavusse keskkonnaregistris kinnitatud maavara plokkide ja kogustega ning pikendada kaevandamisloa kehtivusaega 30 aasta võrra, kuna arvestades mäeeraldisega seotud kaevandatava jääkvaru kogust ja loaga lubatud maksimaalset kaevandamise aastamäära (23 tuhat t), siis ei ole tootmisala ammendamine loa kehtivusaja jooksul võimalik. KMH aruandes on lisaks selgitatud, et taotluse esitamise eesmärk on olemasoleva turbavaru ammendamine, turbatootmisega seotud töökohtade säilitamine ja ala ammendumise järgne korrastamine metsamaaks ja taastuvaks sooks.

06.05.2005 kehtestatud keskkonnaministri määruse nr 36 alusel on kaevandamisloa vormilt eemaldatud minimaalse aastatoodangu lahter. Turba kaevandamine sõltub suuresti ilmastikust ja kõikidel aastatel ei pruugi olla võimalik kaevandada planeeritud mahus. Samuti ei ole otstarbekas turvast aunadesse paigutada, kui sellele ei ole turgu. Seega ei ole nimetatud nõuet 20 aastat seadusandja enam vajalikuks pidanud ja Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloalt eemaldatakse minimaalse aastatoodangu kogus 10 tuht t.

3.1.2. Vee erikasutus

3.1.2.1. Lubatav tegevus

Aktsiaselts Kraver omab keskkonnaluba nr L.VV/333858, mille liitmist taotletakse kaevandamisloaga nr VILM-029. Ettevõtte vee erikasutus seisneb Soosaare I, Soosaare II ja Soosaare III turbatootmisaladelt Viljandimaal Viljandi vallas Järtsaare külas asuvatelt Soosaare I, Soosaare II ja Soosaare III turbatootmisaladelt (mis asuvad Tipusoo (katastritunnus 32801:002:2206), Rabaääre (katastritunnus 32801:001:0008) Riiskasoo (katastritunnus 32801:002:2205), Soosaare turbatootmislaiendus (katastritunnus 32801:002:0001), Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033), Laukaraba (katastritunnus: 32801:001:0022) ja Raba (katastritunnus: 32801:001:0161) kinnistutel), kuivendusvee (sademevee) juhtimiseks suublasse viie väljalasuga.

Soosaare I ja Soosaare II turbatootmisalade kuivendusvesi juhitakse Soosaare turbatootmisalade väljalasu 1 (VI121) kaudu Liivassaare kraavi (EELIS kood VEE1035403).

Soosaare III turbatootmisalalt juhitakse sademevesi ära nelja väljalaskmega: Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 - Soosaare turbatootmisalade väljalask nr 5 (VI122-VI125) Liivassaare kraavi (EELIS VEE1035403), Rebassaare kraavi (EELIS kood VEE1035402) ning Pikassilla kraavi (EELIS kood VEE1035400). Väljalaskmete asukohad ja suubla on toodud tabelis 1.

Tabel 1 . Soosaare I, Soosaare II ja Soosaare III turbatootmisalade väljalaskmete asukohad ning suublad.

	Väljalask	Kood	Koordinadid	Asukoht	Suubla
1	Soosaare turbatootmisalade väljalask 1	VI121	X:6494067 Y:610218	Aimla metskond 77 (katastritunnus 32801:002:0034)	Liivassaare kraav (VEE1035403)
2	Soosaare turbatootmisalade väljalask 2	VI122	X:6493849 Y:611079	Aimla metskond 77 (katastritunnus 32801:002:0034)	Liivassaare kraav (VEE1035403)
3	Soosaare turbatootmisalade väljalask 3	VI123	X:6493105 Y:611462	Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:002:0033)	Rebassaare kraav (VEE1035402)
4	Soosaare turbatootmisalade väljalask 4	VI124	X:6491812 Y:611259	Laukaraba (katastritunnus 32801:001:0022)	Pikassilla kraav (VEE1035400)
5	Soosaare turbatootmisalade väljalask 5	VI125	X:6491973 Y:610271	Soosaare turbatootmisala (katastritunnus 32801:001:0059)	Pikassilla kraav (VEE1035400)

Korralduse otsustava osa punkt 1.3 annab õiguse turbatööstusmaalt sademevee suublasse juhtimiseks (VeeS § 187 p 6).

3.1.2.2. Nõuded sademevee juhtimiseks suublasse

VeeS § 2 lg 2 koostoimes KeÜS § 41 lg 1 p 1 on vee erikasutuse aluseks keskkonnaluba.

Veeluba on kohustuslik, kui juhitakse sademeveett suublasse jäätmekäitlusmaalt, tööstuse territooriumilt, sadamaehitiste maalt, turbatööstusmaalt ja muudest kohtadest, kus on saastatuse risk või oht veekogu seisundile (VeeS § 187 p 6).

Ettevõtte juhivad turbatööstusmaalt viie väljalasuga kuivendusvett suublasse (tabel 1). Soosaare I, Soosaare II ja Soosaare III turbatootmisaladelt kuivendusvee suublasse juhtimiseks on Keskkonnaameti 31.12.2019 korraldusega nr 1-3/19/2499 "Vee erikasutusloa nr L.VV/333858 andmine" antud tähtajaliselt (kehtivusega 01.01.2020-28.12.2049) keskkonnaluba nr L.VV/333858.

Aksiaselts Kraver omab Soosaare I ja Soosaare II turbatootmisaladel keskkonnalube VILM-067 (kehtivusega 01.07.2005–28.12.2049) ning VILM-067 (kehtivusega 22.01.2015–21.01.2045). **Arvestades, et Soosaare I ja Soosaare II turbatootmisalade sademevesi juhitakse ära Soosaare turbatootmisalade väljalaskme nr 1 kaudu (kood VI121), määratakse nimetatud väljalaskme kehtivuse lõpptähtajaks 2049. aasta, lähtudes seotud keskkonnalubade kehtivusajast.**

Soosaare III turbatootmisalaga seotud sademevee väljalaskmed on Soosaare turbatootmisalade väljalask 2- 5 (kood VI122-VI125), nende kehtivuse tähtsajaks on 2027 aasta. Veeluba nr L.VV/333858 liidetakse maavaraloaga nr VILM-029. Keskkonnaluba soovitakse pikendada 30 aasta võrra. Arvestades eelnevat eemaldab Keskkonnaamet tabelist V17 punkti 7 „Vee

erikasutusõigus erinevatel väljalaskudel määratakse loas sõltuvalt vastava maavara kaevandamise loa kehtivusest. Peale 2027.aastat vee erikasutusõiguse jätkumiseks Soosaare turbatootmisalade väljalaskudel nr 2-5 (VI122 -VI125) tuleb esitada loa muutmise taotlus“. Koos sellega eemaldab ka loa juures kohustuse esitada muutmise taotlus väljalaskude VI122-VI125 vee erikasutuseks peale 2027 aasta.

VeeS § 18 lg 2 kohaselt ei peeta heitveeks sademevett, kaevandusvett, karjäärivett, jahutusvett, maaparandussüsteemis voolavat vett ega vesiviljeluses ja hüdroenergia tootmises kasutatavat vett.

VeeS § 130 lg 2 (jõustus 01.10.2019) alusel kehtestatud keskkonnaministri 08.11.2019 määruse nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (edaspidi *määrus nr 61*) § 7 lg 7 kohaselt on sademeveele kohustuslik loaga määrata vähemalt heljumi- ja naftasaaduste sisalduse ning biokeemilise hapnikutarbe piirväärtused koos vastava seirekohustusega. Muud määruse nr 61 lisas 1 nimetatud saastenäitajate piirväärtused ja seirenõuded määratakse loas sademevee päritolu ja riskihinnangu põhjal. Turbakaevandusest ärajuhitavale sademeveele on kohustuslik loaga määrata lisaks § 7 lõikes 7 nimetatule ka üldlämmastiku ja üldfosfori sisalduse piirväärtused koos vastava seirekohustusega.

Suublasse juhitud sademevesi peab vastama määruse nr 61 lisas 1 toodud piirväärtustele (VeeS § 129 lg 4). Sademeveekanaliseerimisel tohib sademeveelaskme kaudu suublasse juhtida sademevett, mille saastenäitajad ei ületa määruse nr 61 lisas 1 sätestatud piirväärtusi, mis kehtivad reoveekogumisala kohta, mille koormus on 2000–9999 inimekvivalenti (edaspidi *ie*), välja arvatud heljumisisaldus, mis ei tohi ületada 40 mg/l ja naftasaaduste sisaldus, mis ei tohi ületada 5 mg/l (määrus nr 61 § 7 lg 1). Määruse nr 61 kohaselt kohalduvad turbakaevandusest ärajuhitavale sademeveele § 7 lg 1 nimetatud piirväärtused (BHT₇ – 15 mg/l, Püld – 1 mg/l, Nüld – 45 mg/l).

Kõikidele väljalaskudele määratavad saastenäitajate piirväärtused on seega järgnevad: BHT₇ 15 mg/l, heljum 40 mg/l, naftasaadused (süsivesinikud C10-C40) 5 mg/l, üldfosfor 1 mg/l, üldlämmastik 45 mg/l.

Soosaare I, Soosaare II ja Soosaare III turbatootmisaladelt ärajuhitavas sademevees mõõdetud näitajate väärtused ei ole ületanud (2020-2025) keskkonnalooga kehtestatud saasteainete piirväärtuseid.

Turbatootmisalalt ärajuhitava kuivendusvee aasta keskmine arvutuslik kogus on esitatud tabelis 2. Kuna turbatootmisalalt ärajuhitav vesi kujuneb peamiselt sademete ning lume sulamisest, sõltub veehulkade kõikumine otseselt sademete hulgast ja valitsevatest ilmastikutingimustest. Sellest tulenevalt sätestatakse keskkonnaloas üksnes aastane lubatud vooluhulk.

Tabel 2. Taotluse kohaselt suublasse juhitud kuivendusvee kogused väljalaskmete kaupa.

	Nimetus	Suubla	Ööpäevas m ³	Kvartalis m ³	Aastas m ³
1	Soosaare turbatootmisalade väljalask 1 (VI121)	Liivassaare kraav (VEE1035403)	1 128	101 550	406 200
2	Soosaare turbatootmisalade väljalask 2 (VI122)	Liivassaare kraav (VEE1035403)	684	61 517	246 068
3	Soosaare turbatootmisalade väljalask 3 (VI123)	Rebassaare kraav (VEE1035402)	309	27 773	111 092
4	Soosaare turbatootmisalade väljalask 4 (VI124)	Pikassilla kraav (VEE1035400)	259	23 327	93 308
5	Soosaare turbatootmisalade väljalask 5 (VI125)	Pikassilla kraav (VEE1035400)	155	13 942	55 768

Suublasse juhitud kuivendusvesi läbib enne ärajuhtimist mehaanilise puhastuse settebasseinides, kus toimub heljumi eraldumine. Täiendav heljumi settimine toimub ka kogujakraavidetes. Settebasseine tuleb pidevalt puhastada (vähemalt üks kord aastas). Puhastustööde läbiviimisel tuleb eelistada perioodi, mil vooluveehulk on minimaalne, et tagada tööde maksimaalne efektiivsus ning sette eemaldamise tulemuslikkus. Keskkonnaloas nr L.VV/333858 on seatud tabelis V16 tingimus, et kui suublasse juhitud kuivendusvesi ei vasta loa nõuetele, rajada puuduvad settebasseinid viivitamatult. Väljalaskmete Soosaare turbatootmisalade väljalask 4-5 (VI124 ja VI125) juures puuduvad käesoleval hetkel settebasseinid. Seega Keskkonnaamet jätab nimetatud nõude kehtima ka lubade liitmisel.

Tulenevalt eeltoodust tuleb edaspidi tagada suublasse juhitava vee kvaliteedi pidev seire ning normide ületamise korral tuleb viivitamata rajada puuduvad settebasseinid. Settebasseinid peavad olema projekteeritud selliselt, et need mahutaks vajadusel võimalikult suure hulga suurveeaegsest ja sademetejärgsest veekogusest ning võimaldaks seda eesvoolu juhtida maksimaalselt pika aja jooksul, tagamaks eesvooluks oleva veekogu piisava vastupanuvõime ja ühtlase veerežiimi.

Mäeeraldise teenindusmaal mäeeraldise lääne suunas paikneb osaliselt Tüma-Türsa-Vissuvere maaparandussüsteemi eesvool (21035400200400011M) ja vastav maaparandushoiuala (2103540020030001) ning kirdes piirneb mäeeraldise teenindusmaaga Rebassaare maaparanduse hoiuala (2103540020020003). Eesvoolu kvaliteeti ei ole lubatud rikkuda. Turbatootmisala kuivendamisel peab maaparandussüsteemi eesvool toimima maavara kaevandamise ajal (sh kuivendusvõrkude rajamise ajal) kui ka pärast ala korrastamist (OÜ Inseneribüroo STEIGER, töö nr 23/4607). Põllumajandusameti tingimustega kooskõlastus vee erikasutusele on antud 09.10.2019 kirjas nr 14.2-1/23548 (Keskkonnaametis registreeritud 09.09.2019 kandena nr 14-6/19/599-2). Tingimustena oli lisatud keskkonnaloale nr L.VV/333858 tabelisse V16 järgmine nõude: *Loa omanikul tuleb jälgida väljalaskude nr 1-3 (VII21-VII23) suublaks olevate maaparandussüsteemide seisundit ning vajadusel leppida kokku maaparandussüsteemi omanikuga hoiutööde hüvitamine.* Kuna Liivassaare ja Rebassaare

kraavid suubuvad Pikassilla kraavi, mis toimib maaparandussüsteemi eesvooluna ning kuhu juhitakse kogu nimetatud alade kuivendusvesi, ajakohastab Keskkonnaamet antud nõuet järgmiselt: *loa omanikul tuleb jälgida väljalaskude nr 1-5 (VII21-VII25) suublaks oleva maaparandussüsteemi seisundit ning vajadusel leppida kokku maaparandussüsteemi omanikuga hoiutööde hüvitamine.*

Vee erikasutaja peab tagama vee juhtimisel suublasse loaga seatud piirmääradele vastavuse. Veeproovide mittevastavuse korral tuleb loa omajal kasutusele võtta asjakohased meetmed, tagamaks sademevee vastavuse loas kehtestatud piirmääradeni. Reostusnäitajate seire tulemuste mittevastavusel loas kehtestatud piirmääradele on loa andjal õigus esitada loa saajale rangemad nõuded ja/või täiendavad tingimused.

3.1.2.3. Proovivõtu- ja analüüsinõuded

Kui hinnatakse sademevee saasteainete sisaldust, määratakse suublasse juhitava kasutatud vee proovivõtu sagedus loaga (määrus nr 61 § 16 lg 1).

Proovivõtu sagedus ja koht sademevee korral saastenaütajate määramiseks täpsustatakse loas. Sademevee proove tuleb võtta vähemalt üks kord aastas, kuid loa andja ei tohi loaga määrata proovivõtu sageduseks rohkem kui üks kord kvartalis. Loa omaja võib vajaduse korral võtta proove sagedamini, kui on loaga nõutud, ja arvestada kvartali jooksul võetud proovide keskmist tulemust (määrus nr 61 § 16 lg 5). Kuivendusvee väljalaskme proovi võtmise sageduseks määratakse üks kord poolaastas, kui on turbatootmise aktiivne periood.

Kõikide reostusnäitajate (BHT7, heljum, üldfosfor, üldlämmastik, naftasaadused (süsivesinikud C10-C40)) seiret tuleb teostada üks kord poolaastas II ja III kvartalis.

Soosetete vesi on looduslikult madala pH väärtusega, mistõttu sellele piirväärtuste kehtestamine ei ole asjakohane. Siiski, kuna turbatootmisalalt ärajuhitud vesi moodustub peamiselt sademeveest, siis selle pH on üldjuhul >6. Madalamad pH väärtused võivad esineda madala veeseisu ajal (vihmavee osakaal väiksem tavapärasest) või vahetult pärast kraavide kaevamist/puhastamist. Keskkonnaamet määrab pH seire tabelisse V7, kuna turbatootmisaladelt suublasse juhitud vees võib pH olla tavapärasest happelisem.

Esinduslikke proove peab olema võimalik võtta suublaste juhitud sademeveest (määrus nr 61 § 14 lg 2).

Proovi võtmisel tuleb tagada proovi esinduslikkus ning proovi võtmine peab vastama VeeS § 236 lg 7 alusel kehtestatud proovivõtumeetoditele (määrus nr 61 § 14 lg 6).

Sademeveeproov tuleb võtta vooluhulgaga proportsionaalse või ajas keskmistatud proovina (määrus nr 61 § 14 lg 8). Loa omaja võetav sademevee omaseire proov võib olla punktproov, kui see on võetud 30 minuti jooksul pärast sademevee äravoolu algust (määruse nr 61 § 14 lg 9).

Keskkonnaloaga nõutav omaseire kuulub veeuringu alla. Veeuring VeeS tähenduses on vee, vee-elustiku, veekogu põhjasette, pinnase ja reoveesette ning naftasaaduste ja muude saastavate ainete proovi võtmine ja analüüsimine veeseisundi hindamise, saastatuse kindlakstegemise,

veeloa taotluse ja selle lisade kontrollimise, veeloa omaja üle tehtava kontrollseire, keskkonnatasu arvutamise ning veeloaga nõutava omaseire eesmärgil (VeeS § 236 lg 2).

Kui proove võetakse veeuuringu või joogiveeuuringu käigus, peab proovivõtja olema atesteeritud vastavas valdkonnas käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud korra kohaselt, kasutama veeuuringu või joogiveeuuringu eesmärgiga sobivaid mõõte- ja proovivõtuvahendeid ning järgima asjakohast mõõtemetoodikat (VeeS § 243 lg 1). Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad määrab ning proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogrammi, atesteerimise korra, atesteerimistunnistuse vormi ja atesteerimiskomisjoni töökorra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega „Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad, proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogramm, atesteerimise kord, atesteerimistunnistuse vorm ja atesteerimiskomisjoni töökord“ (VeeS § 243 lg 5). Sademevee valdkond ei ole nimetatud määruses välja toodud. Valdkonnas, milles proovivõtjaid ei atesteerita, peab proovivõtja proovivõtul järgima asjaomase proovivõtuvaldkonna tunnustatud meetodit ja tagama, et saadud tulemuste jälgitavus on tõendatud (VeeS § 243 lg 2).

Sademevee seirearuanded tuleb esitada KOTKAS-s.

Kui seire tulemusel või muul viisil selgub, et keskkonnaloaga lubatud tegevusega kaasneb keskkonnoaht või oluline keskkonnoahäiring, võib Keskkonnaamet KeÜS § 59 lg 1 p 2 alusel algatada keskkonnaloa muutmise menetluse, et seada täiendavaid tingimusi või piiranguid. Täiendavalt on Keskkonnaametil KeÜS § 62 lg 2 p 2 alusel õigus keskkonnaluba kehtetuks tunnistada juhul, kui loa omaja ei täida loaga või õigusaktiga sätestatud nõudeid.

3.1.2.4. Kaalutlused veemajanduskava rakendamise ning suubla seire kehtestamise osas

Soosaare I, II ja III turbatootmisaladelt sademevee (kuivendusvee) juhitakse kuivendusvett Rebassaare, Liivassaare ning Pikassilla kraavi. Liivassaare ning Rebassaare kraavid suubuvad Pikassilla kraavi. Pikkasilla kraavi suublaks on Põltsamaa jõgi (VEE1030000).

Keskkonnaministri 07.10.2022 käskkirjaga nr 357 „Veemajanduskavad ja meetmeprogramm lisadega“ (2022-2027) on kinnitatud Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027 (edaspidi *VMK*).

Põltsamaa jõel on moodustatud keskkonnaministri 16.04.2020 määruse nr 19 "Pinnaveekogumite nimekiri, pinnaveekogumite ja territoriaalmere seisundiklasside määramise kord, pinnaveekogumite ökoloogiliste seisundiklasside kvaliteedinäitajate väärtused ja pinnaveekogumiga hõlmamata veekogude kvaliteedinäitajate väärtused" (edaspidi *määrus nr 19*) lisas 1 vooluveekogumid Põltsamaa lähtest Ilmandu jõeni (1030000_1), Põltsamaa Ilmandu jõest Päinurme jõeni (1030000_2) ning Põltsamaa Päinurme jõest suudmeni (1030000_3).

Turbatootmisala kuivendusveed jõuavad Põltsamaa jõkke täpsemalt vooluveekogumisse Põltsamaa Päinurme jõest suudmeni (1030000_3, lühinimetus Põltsamaa_3). VMK-s on 2019. aasta andmetel pinnaveekogumi Põltsamaa_3 koondseisund kesine. Veemajanduskomisjonile esitatud seletuskirja lisatabel Eesti pinnaveekogumite seisundi 2024. a vahelhinnangu kohta

„Eesti veekogumite koondseisundi, ökoloogilise seisundi või ökoloogilise potentsiaali ja keemilise seisundi 2024.a. ajakohastatud hinnang“ kohaselt oli Põltsamaa_3 (1030000_3) koondseisund 2024. aastal halb. Halb seisund on tingitud paisude mõjust ning elustikus esinevast suurenenud elavhõbeda (Hg) sisaldusest. VMK meetmeprogrammi kohaselt on veekogumi olulisteks koormusteguriteks põllumajandus ning põllumaa kuivendus.

VeeS § 31 punkti 2 kohaselt tuleb vältida veeökosüsteemide, nendest sõltuvate maismaaökosüsteemide ja märgalade seisundi halvenemist ning parandada nende seisundit. VeeS § 32 lõike 1 kohaselt on pinnavee kaitse eesmärk pinnaveekogumite, sealhulgas tehisveekogumite, tugevasti muudetud veekogumite ning pinnaveekogumiga hõlmamata veekogude, sealhulgas territoriaalmerede, vähemalt hea seisund. VeeS § 129 lõike 5 ja määruse nr 61 § 10 lõike 1 kohaselt määratakse suubla seire keskkonnaloas.

Liivassaare ja Rebassaare kraavid suubuvad Pikassilla kraavi, mis suubub ~2,1 km allavoolu turbatootmisala väljalaskudest Põltsamaa jõkke. Vastavalt „Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotluse keskkonnamõju hindamine“ KMH aruandele Soosaare III turbatootmisala kuivendusvesi moodustab seega keskmiselt ~0,2% Põltsamaa jõe vooluhulgast, suvisel perioodil maksimaalselt ~0,6%. Seega on Soosaare III turbatootmisala mõju Põltsamaa jõe veerežiimile väike.

Alates 2020. aastast esitatud väljalaskme omaseire tulemused on vastanud loas kehtestatud piirväärtustele. Eesti Keskkonnauuringute keskuse „Jõgede seire 2024.a.“ aruande tabeli 3.44 „Põltsamaa jõgi (1030000_3)“ andmetel on Põltsamaa jõe kolmanda kogumi koondseisund on halb (kesine ökoloogiline seisundiklass ja halb keemiline seisundiklass). Halba seisundit põhjustas piirväärtust ületanud elavhõbe elustikus ning AMPA (aminometüülfosfoonhape) piirväärtuse ületamine vees. Tuginedes füüsikalise-keemiliste ja bioloogiliste kvaliteedinäitajatele (aruande tabel 129) oli seisund „väga hea“ kuni „hea“ kvaliteediklassis, seega ei määrata loas suublaseire kohustust. Veebruaris ja aprillis 2024 olid üldlämmastiku (Nüld) sisaldused kesises ökoloogilises seisundiklassis (sisaldused vastavalt 5.3 mg/l ja 4.0 mg/l), augustis ja oktoobris olid Nüld sisaldused heas seisundiklassis.

VeeS § 33 lõike 5 kohaselt tuleb pinnaveekogumiga hõlmamata veekogudes vältida prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete, teatavate muude saasteainete ja vesikonnaspetsiifiliste saasteainete piirväärtuste ületamist ning vee kasutamiseks ja elustiku kaitseks vajalike kvaliteedinäitajate halvenemist. Reostusnäitajate mittevastavusel loas kehtestatud piirmääradele on loa andjal õigus esitada loa omajale rangemaid nõudeid ja/või täiendavaid tingimusi. Eesvoolu suunatava vee kvaliteeti jälgitakse keskkonnaloas toodud asukohtades ja sagedusel.

Täiendava suublaseire kohustuse kehtestamine Liivassaare, Rebassaare ja Pikassilla kraavide osas ei ole põhjendatud. Nimetatud kraavide vooluhulk kujuneb valdavalt turbatootmisalalt ning maaparandussüsteemidest pärineva vee koosmõjul, mistõttu puudub võimalus määrata esinduslikku seirepunkti, mis võimaldaks usaldusväärset eristada turbatootmisalast tulenevat koormust muudest allikatest. Eeltoodust tulenevalt ei ole suublaseire teostamine Liivassaare, Rebassaare ega Pikassilla kraavides asjakohane (OÜ Inseneribüroo STEIGER, töö nr 23/4607).

Tegevusega ei tohi halvendada pinnaveekogumi seisundit. Juhul, kui seire tulemuste põhjal selgub, et sademevee juhtimisega turbatööstusmaalt halveneb Põltsamaa jõe seisund on loa andjal õigus nõuda täiendavate meetmete kasutusele võtmist, rangemate nõuete määramist.

3.1.2.5. Keskkonnatasu rakendamine

Keskkonnatasude seaduse (*KeTS*) § 31 lg 1 alusel on keskkonnatasu arvutamise kohustus loodusvara kasutajal, saasteainete veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitjal. Saasteainete heitmisel veekogusse, põhjavette või pinnasesse rakendatakse *KeTS* § 17. Arvutustes tuleb lähtuda *KeTS* § 32 lg 6, mille kohaselt saastetasu arvutatakse mõõdetud või arvutatud saasteainete koguste järgi. Saastetasu arvutamisel võetakse aluseks suublasse juhitud saasteainete kogus, mis saadakse läbi kvartaalse tegeliku sademevee voolhulga ja suublasse juhitud saasteainete kontsentratsiooni korrutise.

Isik esitab andmed suublasse juhitava vee kohta deklaratiivselt (*KeTS* § 33³ lg 1). Keskkonnatasu deklaratsioon esitatakse hiljemalt aruandekvartalile järgneva kuu 17. kuupäevaks keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS. Keskkonnatasu arvutus tuleb esitada ka juhul, kui reaalsel keskkonnakasutust pole toimunud

Saastetasu ei nõuta, kui *KeTS* § 17 lõikes 1 nimetatud aineid ja ühendeid heidetakse veekogusse, põhjavette või pinnasesse sademeveega sademeveekanalisisatsiooni kaudu ning see vesi vastab veeseaduse alusel *KeTS* § 17 lõike 1 punktides 1–7 ja 9 nimetatud ainete ja ühendite osas kehtestatud keskmistele piirväärtustele.

KeTS § 32 lg 6² kohaselt juhul, kui keskkonnaloas on sätestatud kohustus korraldada suublasse juhitud vees sisalduvate saasteainete seiret harvemini kui üks kord kvartalis, arvutatakse saastetasu selle aruandekvartali kohta, mil seiret ei teostata, viimaste saastetasu arvutamise aluseks olnud seiretulemuste alusel.

3.1.3. Paiksest heiteallikast saasteainete välisõhku viimine

3.1.3.1. Lubatav tegevus

Ettevõtte põhitegevusalaks on turba tootmine. Keskkonnaloa muutmise taotluse kohaselt on ettevõtte käitises heiteallikateks tootmisväljakud (turbatootmisala on jagatud 11 tootmisväljakuks). Soosaare III turbatootmisalal suunatakse välisõhku saasteaineid järgmistel tegevustel: turba freesimine, freesitud kihi pööramine, turba kogumine (pneumaatiliselt), aunatamine, laadimine väljaveoks. Soosaare III tootmisalal kaevandatakse freesturvast, mida kogutakse vaakumkogujatega. Vaakumkogujad on varustatud tsüklonitega, mille projekteeritud puhastusaste saasteainete osakesed, PM₁₀ ja P_{2,5} osas on 70%.

AÕKS § 79 lg 3 sätestab majandustegevuse valdkondade ja nendest lähtuda võivate keskkonnahäiringute eripärasid arvestades käitise tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete

heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav keskkonnaluba. Keskkonnaministri 14.12.2016 määruse nr 67 „Tegevuse künnisvõimsused ja saasteainete heidete künniskogused, millest alates on käitise tegevuse jaoks nõutav õhusaasteluba“ kohaselt ületab käitaja kõnealuse määruse lisas 1 nimetatud osakeste (PM-sum) künnikogust 1 tonni aastas.

Keskkonnaloale kantakse AÕKS § 98 lg 3 kohaselt kõigist käitise tootmisterritooriumil paiknevatest heiteallikatest kokku iga väljutatava saasteaine nimetus ja andmed summaarse lubatud heitkoguse kohta tonnides kalendriaastas või vajaduse korral lühemas ajaühikus, kui saasteaine heitkogus on aastas vähemalt üks kilogramm ja õigusaktides ei ole sätestatud teisiti, kaasa arvatud andmed lubatud tehnoloogiliste äkkheidete kohta. Ettevõtte tegevusest väljutatakse välisõhku keskkonnaloa nr VILM-029 tabelis A4. „Välisõhku väljutatavate saasteainete loetelu ja nende lubatud heitkogused aastas“ nimetatud aineid nimetatud kogustes.

AÕKS § 89 kohaselt annab keskkonnaloa Keskkonnaamet. AÕKS § 2 kohaselt kohaldatakse keskkonnaloa taotluse menetlusele KeÜS 5. peatükki ja HMS sätteid, arvestades AÕKS-s sätestatud erisusi. Määruse nr 56 § 20 lg 1 kohaselt on LHK projekt saasteloa taotluse ja loa lahutamatu osa. LHK projektis on välja toodud tootmistevõime ja heiteallika täpsemad kirjeldused. Seetõttu ei pea Keskkonnaamet otstarbekaks käitaja tegevuse ja heiteallikate kirjeldust keskkonnaloa muutmise korralduses täiendavalt välja tuua.

Keskkonnaamet kontrollis keskkonnaloa taotluse ja LHK projekti vastavust keskkonnaministri 27.12.2016 määrusele nr 75 „Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused, õhukvaliteedi muud piirnormid ning õhukvaliteedi hindamisiirid“ (edaspidi *määrus nr 75*) ja keskkonnaministri 27.12.2016 määrusele nr 84 „Õhukvaliteedi hindamise kord“ (edaspidi *määrus nr 84*).

Saasteainete atmosfääris hajumise arvutuseks on kasutatud Lakes Environmental AERMOD 13. Nimetatud programm vastab määruse nr 84 nõuetele.

AÕKS § 94 lõike 2 kohaselt ei tohi kõigist käitise tootmisterritooriumil paiknevatest heiteallikatest kokku iga välisõhku väljutatava saasteaine maksimaalne hetkeline heitkogus summaarselt ületada määrusega nr 75 kehtestatud õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtusi väljaspool tootmisterritooriumi. Keskkonnaamet kontrollis keskkonnaloa taotluse ja LHK projekti vastavust määrusega nr 75 sätestatud õhukvaliteedi piirväärtustele. LHK projektis esitatud saasteainete hajumisarvutuste kohaselt jäävad saastetasemed tootmisterritooriumil ja sellest väljaspool alla kehtestatud piirväärtuste.

Arvutustulemused näitavad, et suurimat arvutuslikku õhukvaliteedi taset väljaspool tootmisterritooriumi põhjustab saasteaine peened osakesed (PM₁₀), mille maksimaalne arvutuslik 24 tunni kontsentratsioon on 20 µg/m³ ehk 40% ÖPV₂₄ ja ühe aasta kontsentratsioon 3,80 µg/m³ ehk 9,5% ÖPV_a. Eriti peenete osakeste (PM_{2,5}) maksimaalne arvutuslik ühe aasta kontsentratsioon on 3,30 µg/m³ ehk 13,2% ÖPV_a.

Taotletava keskkonnaloa heitkogustega on välisõhu maksimaalne arvutuslik õhukvaliteedi tase

väljaspool tootmisterritooriumi tagatud, seega saab Keskkonnaamet anda keskkonnaluba paiksetest heiteallikatest saasteainete välisõhku väljutamiseks.

Määruse nr 56 § 31 kohaselt esitatakse LHK projektis andmed käitise tegevusega kaasneva võimaliku lõhnaaine esinemise kohta, mis võib põhjustada lõhnaaine häiringutaseme ületamise. Käitise heiteallikate planeeritaval tegevusel lõhnaaeringuid põhjustavaid aineid (näiteks lahustid, värvid) ei kasutata ning lõhnaainete esinemist ei ole ette näha.

Määruse nr 56 § 32 lg 1 kohaselt tuleb LHK projektis anda müra võimalikkuse esinemise hinnang, milles esitatakse andmed müraallikate kohta, mis võivad põhjustada normtaseme ületamist. Taotluse kohaselt on käitises müraallikateks tootmisväljakutel töötavad masinad, mille müratasemed on võrreldavad põllumajandamisel tekkiva müratasemega. Tootmistegevus toimub esmaspäevast reedeni kellaaegadel 8:00 kuni 22:00. Esitatud müratasemete modelleerimise kohaselt jääb päevane hinnatud müratase lähimatel müratundlikel aladel alla 40 dB. Tulenevalt taotlusest on käitisele lähimatel müratundlikel aladel täidetud keskkonnaministri 16.12.2016 määruse nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“ kehtestatud II kategooria piirväärtuse (päeva müra piirväärtus 60 dB) nõuded.

Lähtudes eeltoodust ja arvestades, et loa andmise taotluse menetluse käigus ei tuvastanud loa andja taotluses kirjeldatud tegevuse vastuolu KeÜS-i, AÕKS-i ja muude sellest tulenevate alamate õigusaktidega, saab loa andja anda loa taotletavas mahus.

3.2. Loa muutmisest keeldumise aluste hindamine

3.2.1. Loa andja kohustus on selgitada välja kõik asjaolud, millel on otsuse tegemisel määrav tähtsus. Menetluse käigus kogutud andmestiku põhjal on vajalik välja selgitada, kas konkreetse loa taotluse puhul esineb õigusaktides sätestatud loa muutmisest keeldumise aluseid.

Loa andjale teadaolevalt ei esine loa muutmisest keeldumise aluseid (KeÜS § 52 lg 1 ja 2, MaaPS § 55).

- tegevus vastab õigusaktidega sätestatud nõuetele (KeÜS § 52 lg 1 p 4, MaaPS § 55 lg 1).

- tegevusega ei kaasne keskkonnaohtu (KeÜS § 52 lg 1 p 6). KMH aruande järeldus oli, et Soosaare III turbatootmisalal on turba tootmine võimalik minimaalse keskkonnamõjuga, kui jälgitakse keskkonnamõju hindamisel antud soovitusi. Kavandataval tegevusel on oluline rakendada ohutusnõudeid ja leevendusmeetmeid selleks, et vältida või minimeerida kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnevat negatiivset keskkonnamõju.

- tegevusega kaasnevate heidete lisandumisel ei ole keskkonna kvaliteedi piirväärtus ületatud (KeÜS § 52 lg 1 p 8, MaaPS § 55 lg 1).

- Kohaliku omavalitsuse üksus nõustus keskkonnamõju muutmisega tingimusi esitamata (MaaPS § 55 lg 2 p 11). Loa muutmise otsuse ja loa eelnõude avalikustamisel on kohaliku omavalitsuse

üksusel soovi korral võimalik täiendavalt ettepanekuid ja vastuväiteid esitada.

- tehtavad tööd ei mõjuta kaitstavat loodusobjekti oluliselt ebasoodsalt (MaaPS § 55 lg 2 p 12). KMH aruande järelendus oli, et Soosaare III turbatootmisalal on turba tootmine võimalik minimaalse keskkonnamõjuga, kui jälgitakse keskkonnamõju hindamisel antud soovitusi. Kavandataval tegevusel on oluline rakendada ohutusnõudeid ja leevendusmeetmeid selleks, et vältida või minimeerida kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasnevat negatiivset keskkonnamõju.

- taotleja ei ole karistusregistrisse kantud kaevandamise ega kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest (karistusregistri päring seisuga 25.05.2026, MaaPS § 55 lg 3 p 1).

- maavara kaevandamiseks ja töötlemiseks kasutatava maa katastriüksuse sihtotstarve määramise ja muutmise nõuded on sätestatud maakatastriseaduses. Kinnistute Soosaare turbatootmisala, Raba ja Laukaraba sihtotstarve on mäetööstusmaa 100%.

- MaaPS § 55 lg 2 p-s 1-9 ja lg 3 p-s 2-3 toodud asjaolusid Soosaare III turbatootmisala mäeeraldise, selle teenindusmaa või nende asukohaga seoses ei esine, seega ei ole nimetatud punkte keeldumise alusena asjakohane käsitleda.

3.2.2. Eraldi on pikemalt käsitletud MaaPS § 55 lg 2 p-s 10 ja KeÜS § 52 lg 1 p-s 7 sätestatud keeldumise aluseid. Turba kaevandamisega kaasnevad märkimisväärsed keskkonnahäiringud, mille vältimist tuleb MaaPS § 55 lg 2 p 10 rakendamisel käsitleda riigi huvina. Selliseid häiringuid võib lubada üksnes tingimusel, et need on proportsionaalsed võrreldes kasuga, mida kaevandamisest saadakse. KeÜS § 52 lg 1 p 7 tuleneva keeldumise aluse puhul ei tule hinnata ainult seda, kas kaevandataval turbal on kasutusostarve, vaid ka seda, kas loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav. Turba kaevandamisel ei kasutata turvast üksnes loodusvarana, vaid mõjutatakse ökosüsteemi tervikuna. Looduslikus seisundis raba pakub peale turbaga varustamise muid olulisi looduse hüvesid (n-ö ökosüsteemide teenuseid), nt puhta vee säilitamine ja süsiniku sidumine.

Keskkonnakaitseloa andmisel või muutmisel (sh pikendamisel) turba kaevandamiseks kaalutakse, mis võiks olla hinnanguliselt taotletava tegevusega kaasneva kahju ökosüsteemide teenustele ning kas kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus kaevandatud turba kohta kaalub üles potentsiaalse kaevandamisega ökosüsteemidele tekitatava kahju. Ökosüsteemide teenuste hindamiseks kasutati mudelit, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli 2023. aastal valminud Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemide teenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuste üleriigilisel hindamisel ja kaardistamisel tehnilises lõpparuandes toodud materjale kasutades mõningate kohandustega mõju hindamiseks turba kaevandamisele. Keskkonnaametile esitatud taotluse kohaselt kaevandatavat turvast ei plaanita kasutada ainult energeetikasektoris energia saamise eesmärgil. Seega liigitub antud juhul tegevus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorisse (tuntud ka kui LULUCF sektorisse).

Loa andja hindas taotletava tegevuse tõttu ökosüsteemide teenustele kaasnevat võivat kulu ning

seda, mis on taotluse kohaselt maavara kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus parimate teadmiste järgi seisuga 28.01.2025. Keskkonnaameti ökosüsteemide hindamise juhendis on detailsemalt kirjeldatud ka seost ökosüsteemiteenuste väärtuste arvestamise meetodikaga. Lühidalt välja tuues: ELME2 (ELME on lühend Keskkonnaagentuuri projektile „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid”) raames hinnati ja kaardistati 22 erineva ökosüsteemiteenuse ehk looduse hüve paiknemine, kogused ja võimalusel majanduslik (rahaline) väärtus. Turbakaevandamislubade andmise konteksti tarbeks valiti välja need ELME2 raames hinnatud-kaardistatud ja asjakohased teenused, millele turba kaevandamine eeldatavalt kahju teeb. Kasutati kõigi kolme peamise ökosüsteemiteenuse klassi – reguleerivad ja säilitavad, varustavad ning kultuuriteenused – hüvesid. Valiti seitse teenust: globaalne kliimaregulatsioon, veevoogude reguleerimine, elupaikade pakkumine, lokaalne kliimaregulatsioon, loodusannid- jõhvikad, loodusturism ja virgestusväärtus.

Turbaaladel valitud seitsmest olulisest ökosüsteemiteenusest omavad majandusliku väärtuse hindamise indikaatorit viis. Seetõttu loodi tööriista sisendiks kaks erinevat kuumkohtade kaarti: rahalist väljavõtet võimaldava viie teenuse majandusliku väärtuse kiht ning detailsem, skaalale 0-5 standardiseeritud seitsme teenuse biofüüsikaliste väärtuste kiht. Viie teenuse rahalise väärtuse kihi loomiseks liideti kokku globaalse kliimaregulatsiooni, veevoogude reguleerimise, jõhvikate, loodusturismi ja virgestusväärtuse majanduslikku väärtust kirjeldavad kihid. Seitsme teenuse biofüüsikaliste väärtuste kiht koosneb juba nimetatud viiest hüvest ning lisaks on arvestatud ka elupaiga- ja lokaalse kliimaregulatsiooni hüvedega. Seitsme teenuse biofüüsikaliste väärtuste kihi loomisel tuli arvestada, et kõik ökosüsteemiteenused on hinnatud ja kaardistatud vastavalt konkreetsele hüvele asjakohasele meetodikale, mistõttu on kõikide hüvede kihid erinevas skaalas ja eri ühikutega.

Võimaldamaks hüvede väärtuste liitmist üheks nn kuumkohtade ehk ökoloogiliselt väärtuslikumate ja vähemväärtuslike kohtade kihiks, standardiseeriti kasutatud kihid ühtsele skaalale 0-5. Eelnevalt logaritmiti mulla orgaanilise süsiniku kaardi väärtused normaaljaotusele vastavaks. Seejärel liideti kihid kokku ning standardiseeriti veelkord skaalale 0-5. Huvipakkuva ala keskmine teenuste väärtus ümardatud lähima täisarvuni määrab seisundiklassi.

Analüüsi tulemusena selgus, et mudelarvutuses seitsme standardiseeritud teenuse keskväertuses jäi Soosaare III turbatootmisala seisundiklassi nr 2 (täpne nr 2,2), mille alusel liigitatakse see ökosüsteemiteenuste seisundiklassi „vilets“. Sellisel juhul rahaline kasu peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga või seda ületama.

Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 41 686 630 eurot. Taotluse kohaselt oli kaevandatava vähelagunenud turba kogus 760 tuh t ja hästilagunenud turba kogus 823 tuhat tonni (seisuga 30.09.2019). Suur osa Eestis kaevandatud turbast eksporditakse põllumajandussaaduste kasvatamiseks teistes riikides ning seega üldist panust toidu julgeolekusse globaalselt on raske rahas väärtustada. Võttes aluseks Kliimaministeeriumis valminud turba tootmise majandusanalüüsi andmed seisuga 04.09.2024, siis lisandväärtus Eestis tonni kaevandatud turba kohta võiks olla 46,4 eurot. Arvestades taotluses toodud kaevandatava turba kogust, siis saadi potentsiaalseks lisandväärtuseks selle kaevandamisel 73 451 200 eurot.

Keskkonnaloa andja keeldub keskkonnaloa andmisest, kui loa alusel kavandatava tegevuse käigus kasutatakse loodusvarasid ebaotstarbekalt või põhjustatakse loodusvarade seisundi olulist halvenemist, arvestades taastuva ja taastumatu loodusvara säästva kasutamise põhimõtet (MaaPS § 55 lg 1 koosmõjus KeÜS § 52 lg 1 p 7). Keskkonnaameti hinnangul kaevandamisel saadav eeldatav lisandväärtus on suurem kui ökoloogiline kahju. Arvestades, et ala on juba kaevandamiseks avatud ning taotletavalt mäeeraldiselt on varasemalt juba kaevandatud, siis kaalutluse tulemusel leiti, et loodusvara kasutus on otstarbekas ja säästlik ning sellest kaalutlusest lähtuvalt loa muutmiseks keeldumise alust ei esine.

Vastavalt ka strateegilises dokumendis „Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050“ toodud eesmärkidele ja põhimõtetele tuleb maardlate kasutusse võtmisel eelistada juba avatud maardlate maksimaalset võimalikku kasutamist, mille kohta on piisavalt vajalikku informatsiooni nii keskkonnatingimuste kui ka kaevandamise tehnoloogiliste võimaluste kohta. Kaevandamise jätkamine juba avatud ja kaevandamisega rikitud maa-alal on keskkonnasäästlikum kui täiesti uute alade kasutusele võtmine.

3.2.3. Mõju kliimale

Soosaare III turbatootmisala KMH aruandes on käsitletud mõju kliimale järgmiselt.

Turbatootmisaladega seotud heited raporteeritakse rahvusvahelises kliimaaruandluses LULUCF sektori märgalade kategoorias. Tulenevalt LULUCFi määrusest (EL) 2018/841 on Euroopa Liit seadnud üldeesmärgi saavutada LULUCFi sektoris 2030. aastaks netosidumine 310 miljonit tonni CO₂ ekv ning Eesti riiklik eesmärk on LULUCF sektoris 2030. aastaks suurendada sidumist või vähendada heidet 434 kt CO₂ ekv võrra baasperiodi (2016–2018) keskmisega võrreldes.

Käesoleval juhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid (nii *on-* kui *off-site* emissioonid) sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses ja aastaste emissioonide suurenemist ei planeerita. Siiski moodustavad kavandatava tegevusega kaasnevad arvutuslikud kasvuhoonegaaside heited olulise osa nii turbasektori aastastest heidetest kui ka aastaks 2035 planeeritud Eesti kasvuhoonegaaside netoheite sihttasemest.

Peamiseks leevendusmeetmeks turbatootmisala puhul on oluline etapiviisiline turbatootmisala korrastamine väljakute ammendamise järgselt, mis vähendab ala *on-site* heidet. Arvutuslikku *off-site* heidet on võimalik vähendada vaid toodetavate turbakoguste vähendamisega. Kasvuhoonegaaside vähenemise prognooside tegemisel tuleb arvestada erinevate riskidega (sh majanduslikud, poliitilised), mis võivad kaasneda kliimaneutraalsuse poole liikumisega. Soosaare III turbatootmisala töötamisele nagu ka kõikidele majandussektoritele tervikuna, võib edaspidi olla vajalik seada täiendavaid keskkonnatingimusi, mis tehnoloogianeutraalselt arvestavad kliimaneutraalsuse saavutamise eesmärke sh ajalist mõõdet (nt kehtestades keskkonnalubadega summaarse lubatud kasvuhoonegaaside heitkoguse vastavalt riiklikele vaheeesmärkidele).

Kasvuhoonegaaside heite piiramise kohustuse olulised küsimused peab parima kättesaadava teadusinfo ja Eesti rahvusvaheliste kohustuste põhjal otsustama seadusandja. Selleks on aegsasti vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks. KMH aruande koostamise ajaks ei ole turbatootmise sektorile kehtestatud sektoripõhist etapiviisilist heitekoguste vähendamise kava. Heitekoguste kontrollimise üldised kliimaeesmärgid ei sea arendustele piiranguid jäiga arvulise normina, sest niisuguste eesmärkide saavutamine ei sõltu vaid kavandatavast käitise, vaid väga paljude tegevuste koosmõjust. Sektori- või käitisepõhiste konkreetsete arvuliste normide määramine on poliitiliste valikute küsimus.

Eesti on ühinenud rahvusvaheliste lepetega, et vähendada KHG emissiooni ja muuta tootmine keskkonnasõbralikumaks. Eestis tegutsevate turbatootjate andmetel võib soodsatel ilmastikuoludel planeerida turba toodanguks ligikaudu 150 - 200 t hektari kohta aastas (ligikaudu 1000 m³ kaaluga 150 - 200 kg m³). Seega võiks Soosaare III 192,06 ha suuruselt mäeeraldiselt olla optimaalne aastane toodang ligikaudu 28 kuni 39 tuh t aastas, samas kui kehtivas loas on aastane tootmise maht on 23 tuh t, mida piirab Viljandi maakonna turba kaevandamise aastamäär (vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2016 määrusele nr 150 „Turba kaevandamise aastamäär ning kriitilise ja kasutatava varu suurus“). Kui ilmastikuolud seda võimaldavad, on maksimaalse mahu määras turvast tootes võimalik kiiremalt maavaravaru ammendada ja ala varem korrastada.

Keskkonnaameti seisukoht

21.07.2024 muudeti määrust nr 87 ja selle lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena uute turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanormide täitmisele.

Ökosüsteemide hindamise juhendis on LULUCF eesmärgid arvesse võetud kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenuse ehk mulla orgaanilise süsiniku varu väärtustamise kaudu. Kaalutluse põhimõtte on, et mida kõrgema väärtusega on antud kohas kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenus st mida rohkem on turbasse orgaanilist süsinikku talletunud, seda suurem on ökosüsteemiteenustele kaevandamisega tekkiv kahju ning seda olulisem on antud kohas vältida loodusliku turbaala maakatte muutumist tugevalt inimõiguseks kaevandamisalaks. Kuna Soosaare maardla on inimtegevuse poolt juba tugevasti mõjutatud, on Soosaare III turbatootmisalal turba tootmisega jätkamine põhjendatud nii kohaliku piirkonna sotsiaalmajandusliku arengu kui ka maavara säästliku kasutamise seisukohast. Lisaks on juba kuivendatud ja kuivendusest mõjutatud turbaalade lõpuni kaevandamisega võimalik vähendada kasvuhoonegaaside heitekoguseid, sest uusi turbaalaid ei avata - mida täielikumalt kasutatakse turbavarusid juba kasutusel olevatel aladel, seda vähem vajatakse turba tootmiseks uut pinda ja seda rohkem jääb soid looduslikku või looduslähedasse seisundisse.

3.3. Kõrvaltingimuste seadmine

Haldusorgan võib anda haldusakti kõrvaltingimusega, milleks muu hulgas on haldusakti hilisema muutmise, kehtetuks tunnistamise või kõrvaltingimuse kehtestamise võimaluse jätmine (HMS § 53 lg 1 p 4). Haldusakti kõrvaltingimuse võib määrata siis, kui haldusakti andmine tuleb otsustada halduse kaalutusõiguse alusel (HMS § 53 lg 2 p 3). Keskkonnaluba on haldusaktiks, mille andmise või mitte andmise ning mille kehtivuse otsustab loa andja kaalutusõiguse alusel.

HMS § 3 lg 1 kohaselt võib haldusmenetluses piirata isiku põhiõigusi ja -vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutusõiguse alusel (HMS § 5 lõige 1). Kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituste piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve (HMS § 4 lg 2). MaaPS § 56 lg 1 p 9 kohaselt märgitakse kaevandamisloale meetmed, mis seatakse maapõue kaitse ja maavara ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamisest tuleneva keskkonnahäiringu vähendamiseks. Keskkonnaloaga reguleeritakse mäeeraldisel ja mäeeraldise teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmed otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõtjudele.

3.3.1. Kohaliku omavalitsuse üksuse esitatud tingimused

Viljandi Vallavalitsus nõustus 13.01.2021 korraldusega nr 2-3/37 Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloo nr VILM-029 muutmisega tingimusi esitamata.

Kui keskkonnaloo andmise otsustamiseks viiakse läbi kavandatud tegevuse keskkonnamõju hindamise menetlus, annab kohaliku omavalitsuse üksus arvamuse 21 päeva jooksul KeHJS § 22 lg 7 kohase teate kättesaamisest arvates. Nimetatud teade edastati Viljandi Vallavalitsusele 20.01.2026 kirjaga nr 6-3/25/14237-22. Täiendavat arvamust kohaliku omavalitsuse üksus ei esitanud.

Keskkonnaloo muutmise täiendatud taotlus ja korralduse ning loa eelnõud edastati Viljandi Vallavalitsusele tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks 06.05.2026 kirjaga nr DM-110133-38.

Viljandi Vallavalitsus määratud tähtjaks (hiljemalt 21.05.2026) arvamust ei esitanud.

3.3.2. Keskkonnamõju hindamise aruandes esitatud keskkonnameetmed

Keskkonnamõju hindamise käigus hinnati kavandatava tegevusega kaasnevat mõju keskkonnale ning inimeste tervisele, heaolule ja varale. Aruande lõppjärelendusena leiti, et tegevusega kaasnevaid mõjusid on võimalik vältida ja vähendada, rakendades järgnevaid leevendavaid meetmeid.

1. Vesi

1.1. Reostuse vältimiseks tuleb masinaid ja seadmeid tankida, remontida ja hooldada mäeeraldise teenindusmaal oleval hooldusplatsil. Enne masinatega tööle asumist tuleb veenduda nende korrasolekus.

1.2. Turbatootmisalalt ärajuhitavas vees heljumi setitamine settebasseinides enne eesvooludesse juhtimist. Settebasseine tuleb puhastada regulaarselt ja vähemalt üks kord aastas. Settebasseinid peavad olema vähemalt sügavusega 1,5 m ning vähemalt ühe lauge nõlvaga (kuni 25°), et vältida loomade lõksu jäämist.

1.3. Kui ümbruskonna kaevude seire tuvastab pikaajalised negatiivsed muutused veetasemes või -kvaliteedis või kui ümbruskonna kaevuomanik edastab vastava pretensioon, tuleb teostada hüdrogeoloogiline ekspertiis. Kui muutus on põhjustatud turbatootmisest, tuleb arendajal kinnistul veevarustus või selle kvaliteet taastada.

1.4. Seirata kord aastas kolmes lähimas ümbruskonna kaevus suvise madalvee aegset veetaset ning kord kolme aasta jooksul kaevuvee pH, oksüdeeritavus, hägusus, ammooniumi, nitraadi ja nitriti sisaldus. Antud kolm kaevu asuvad Eessaare (32801:001:0501), Kooli (32801:001:0950, võib asendada ka Kalda: 32801:001:0099 kinnistuga) ning Rebassaare (32801:002:0480) kinnistutel.

2. Välisõhk

2.1. Turbatootmisalalt leviva müra vähendamiseks tuleb valida tootmiseks kaasaegne tehnika, mis tekitab vähem müra. Kasutatavad masinad peavad olema tehniliselt korras.

2.2. Võimalusel säilitada metsa võimalikult palju tootmisala ümbruses.

2.3. Hinnata peenosakeste levikut visuaalselt ning vajadusel peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s). Võimalikku peenosakeste levimist ühiskasutatavatele teedele aitab takistada väljaveoks kasutatavate veoautode poolhaagiste katmine koormakattega ning sõidukiiruse vähendamine.

2.4. Tuule suuna jälgimine ja sellega arvestamine tööprotsesside planeerimisel.

2.5. Õhku paisatavaks osakeste summaarseks heitkoguseks taotletavalt Soosaare III turbatootmisalalt on 2,122 t/a. Eelnevalt tulenevalt ületatakse keskkonnaministri määrusega nr 67 kehtestatud osakeste künniskogust 1 tonn aastas ning õhusaasteloa taotlemine kavandatavale tegevusele on vajalik.

3. Looduskaitse

3.1. Rebassaare metsise püsielupaigaga vahetult külgnevasse ossa mäeeraldist piiravast kogujakraavist väljaspoole teenindusmaale tulekaitseriba turba tihendamine ja tihendatud turbapinnasest veetõkkevalli rajamine.

3.2. Häiringu vältimiseks ei tohi teha 500 m raadiuses Rebassaare metsise püsielupaiga piirist turbatootmisega seotud töid kuupäevadel 10.03-20.05.

3.3.3. Keskkonnaloale kantavad kõrvaltingimused ja leevendusmeetmed

3.3.3.1. Maapõu

Kehtivale keskkonnaloale nr VILM-029 on kantud üks kõrvaltingimus:

1. Vähemalt 1 kord kolme aasta jooksul mõõdistada tootmisala ja täpsustada maavarade jääkvarud.

Ettevõtte soovib kõrvaltingimuse loalt eemaldada. Keskkonnaministri 05.04.2011 määruse nr 22 § 3 lõige 6 sätestab, et kaevandatud, kasutatud või kasutuskõlbmatuks muudetud turba kogus mõõdistatakse ja arvutatakse üks kord maavara kaevandamise loa kehtivusaja jooksul. Markšneidermõõdistamine tuleb teha mitte varem kui viis aastat, kuid hiljemalt kolm aastat enne keskkonnaloa kehtivusaja lõppemist. Seega on keskkonnaloale seatud kõrvaltingimus vastusolus kehtiva seadusega ning eemaldatakse loalt.

Kuna õigusakte võidakse muuta või kehtetuks tunnistada, ei ole põhjendatud neis esitatavaid nõudeid määrata keskkonnaloa kõrvaltingimusteks. Seega ei lisata keskkonnaloale KMH aruandes loetletud turba kaevandamise ohutusnõudeid, mis on sätestatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 10.08.2004 määrusega nr 172 "Kaevandamise ohutusnõuded". KMH aruandes esitatud leevendusmeetmetest lisatakse maapõue eriossa kõrvaltingimused, mis on kontrollitavad ning mille puhul pole tegemist kehtivatest õigusaktidest tulenevate otsekohalduvate nõuetega.

KMH aruandes on kirjeldatud, et taotletava mäeeraldise teenindusmaaga piirneb II kaitsekategooria liigi metsise (*Tetrao urogallus*, KLO9123900) elupaik. Kavandatava tegevuse mõju metsise elupaigale on eraldiseisva eksperthinnangu raames hinnanud Riina Põhjala (2022; töö registreeritud KOTKAS-s 14.11.2022 numbriga DM-110133-21). Eksperthinnangu andmetel on oluline säilitada mängupaigas praegused tingimused – säilitada mängu-, toitumis-, puhke- ja ööbimisalad. Sealhulgas ei tohi suurendada kuivenduse mõju, tuleb vältida tuleb raieid mängualal ning vahetult mänguala ümbruses ja Alam-Pedja looduskaitseala ühendusalal. Eksperthinnangus on toodud, et häiringu vältimiseks ei tohi teha 500 m raadiuses metsiseala piirist turbatootmisega seotud töid kuupäevadel 10.03-20.05 ning Rebassaare metsisealaga piirnevale tootmisala servaosas olemasolevale kogujakraavile tuleb ehitada turbast vettpidav ekraan (tihendatud turbast vall), mis takistab vee äravoolu metsisealalt ja vähendab kuivenduse mõju metsise elupaigale.

Vall tuleks rajada seitsme aasta jooksul eksperthinnangu valmimisest (s.o hiljemalt 2029), kuna praegu on turbatootmisala maapind veel metsise mängualast kõrgemal, kuid aja jooksul maapind alaneb, suurendades nii kuivenduse mõju, mida tuleb leevendada. Leevendusmeede vähendab oluliselt turbatootmisala pikaajalise töötamisega kaasneva kuivenduse mõju metsise elupaigale. Ettevaatusprintsipiibist tulenevalt tuleb kavandatava tegevuse ja metsise elupaiga vahel säilitada teenindusmaal olev puhvervöönd ja sinna kraavide rajamine ei ole lubatud.

Veetõkkevalli pinnasena on võimalik kasutada kraavide kaevamisel eemaldatud turvast, mis tuleb tihendada, et tagada minimaalne veejuhtivus. Vall tuleb rajada mäeeraldise teenindusmaale turbatootmisala mäeeraldist piirava kogujakraavi väliskaldale, nii et see takistaks Rebassaare metsise elupaigast vee valgumist turbatootmisala kuivendussüsteemi.

Keskkonnaamet analüüsis valli ehitust ja tulekaitseriba tihendamist seonduvalt „Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskavaga“ (2015). Viidatud tegevuskavas on kirjeldatud, et: „Pojad kooruvad tavaliselt juuni esimesel poolel ning pesahülgaajana hakatakse kohe ise putukatest toituma.“ Vall kavandatakse kraavi kaldale, kus taimestikku ei ole, küll aga on tulekaitseriba taimestunud ja seetõttu võib seal pesitseda metsisekanu. Et ala vahetus läheduses saaksid kanad

edukalt pesitsetud ja hiljem valli ehitamisel uue häiringu eest ohutult eemale liikuda, tuleb valliehitus ja ka võimalik tulekaitseriba tihendamine teostada enne munemist või peale tibude koorumist ehk väljaspool 10.03 - 20.06 perioodi. Lisaks kavandas Keskkonnaamet elupaiga piirist 500 m raadiuses häiringute vältimise eesmärgil keelata turbatootmisega seotud tööd ajavahemikul 10.03 - 20.06, mis arvestaks paremini metsise peamise pesitsusperioodiga. Lähtuvalt Aktsiaseltsi Kraver vastuväitest (vt pt 3.4) hinnati metsise elupaiga piirist 500 m raadiuses tööde tegemise keelamise ajaperioodi uuesti ning kaalutluste tulemusel piiratakse tööaega siiski perioodil 10.03 - 20.05.

Eeltoodu alusel lisatakse muudetavale keskkonnaloale järgmised kõrvaltingimused:

1. **Mäeeraldist piirava kogujakraavi väliskaldale (mäeeraldise piiripunktide 4 kuni 6 perimeetril) tuleb rajada turbast veetõkkevall, nii et see takistaks Rebassaare metsise elupaigast vee valgumist turbatootmisala kuivendussüsteemi. Vajadusel tihendada ka tulekaitseriba turvast. Vall tuleb rajada hiljemalt 2029. aasta lõpuks ning tööde teostamise eskiisprojekt esitada enne tööde algust Keskkonnaametile seisukoha võtmiseks. Metsisekanade pesitsuse häiringu vältimiseks ei tohi valliehitust ja tulekaitseriba tihendamist teostada ajavahemikul 10.03 - 20.06.**
2. **Mäeeraldise ja metsise elupaiga vahelisel teenindusmaal tuleb säilitada puhvervöönd ja sinna kraavide rajamine ei ole lubatud.**
3. **Pesitsusaegse häiringu vältimiseks ei tohi teha 500 m raadiuses Rebassaare metsise elupaiga piirist turbatootmisega seotud töid ajavahemikul 10.03 - 20.05.**

3.3.3.2. Vesi

Vastavalt OÜ Inseneribüroo STEIGER (registrikood 11206437) koostatud ja 22.03.2024 vastavaks tunnistatud KMH aruandele „Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotluse keskkonnamõju hindamine“ nähakse ette täiendava seire läbiviimine.

Veendumaks, et turbatootmine ei põhjusta muutusi piirkonna kaevude veetasemes või kvaliteedis, tuleb seirata erinevates ilmakaartes turbatootmisalale lähimate salvkaevude veetaset ja -kvaliteeti. Soosaare II turbatootmisala maavara kaevandamise loas (VILM-067) on sätestatud nõue seirata kord aastas kolmes lähimas ümbruskonna kaevus suvise madalvee aegset veetaset ning kord kolme aasta jooksul kaevuvee pH, oksüdeeritavus, hädusus, ammooniumi, nitraadi ja nitriti sisaldus. Antud kolm kaevu asuvad Riiska (32801:001:0327), Tõrvamäe (32801:001:0323) ja Tipu (89901:001:2048) kinnistutel. Sealne seire tagab, et on kaetud Soosaare III turbatootmisalast itta jääv ilmakaar.

Täiendavalt tuleb samadel alustel nagu Soosaare II turbatootmisalal alustada põhjavee seiret turbatootmisalast lõunas asuvates Eessaare (katastritunnus 32801:001:0501) ja Kooli (katastritunnus 32801:001:0950) kaevudes. Kooli kaevu võib asendada Kalda kinnistul (katastritunnus 32801:001:0099) asuva kaevuga. Lisaks tuleb seire hõlmata turbatootmisalast kirde suunas paiknevat Rebassaare talu kaevu (katastritunnus 32801:002:0480).

Eeltoodu alusel lisatakse muudetavale keskkonnaloale järgmised kõrvaltingimused:

1. Veetaseme mõõtmine tuleb teostada kindlaksmääratud kaevudes – Eessaare (katastritunnus 32801:001:0501), Kooli (katastritunnus 32801:001:0950) ning Rebassaare talu (katastritunnus 32801:002:0480) – üks kord aastas suvise põhjavee madalseisu perioodil (augustis).

2. Veekvaliteedi analüüs tuleb läbi viia kindlaksmääratud kaevudes – Eessaare (katastritunnus 32801:001:0501), Kooli (katastritunnus 32801:001:0950) ning Rebassaare talu (katastritunnus 32801:002:0480) - üks kord kolme aasta jooksul järgmiste näitejate osas: pH, oksüdeeritavus (KHT_{Mn} , mg/l), Hägusus (NH₃), Ammoonium (NH₄⁺, mg/l), nitraat (NO₃⁻, mg/l), nitrit (NO₂⁻, mg/l).

3. Juhul, kui veetase või veekvaliteet lähipiirkonna kaevudes langeb turbatootmisala kaevandustegevuse tõttu, tuleb maavara kaevandamise loa omanikul tagada majapidamistes kvaliteetse joogivee kättesaadavus. Pikaajalisest kaevandustegevusest tingitud veetaseme alanemise ja veekvaliteedi halvenemise puhul peab arendaja rajama mõjutatud kinnistule uue kaevu.

Määrusega nr 56 kehtestatud loa vormide andmekoosseisust tulenevalt kantakse kirjeldatud tingimused maapõue erioosa.

Kehtivate proovivõtumeetodi toimingute järgimiseks tuleb proovivõtul juhendada kehtivast meetodikast ja kasutada atesteeritud proovivõtjat. Proovid tuleb analüüsida akrediteeritud laboris, mis on sooritanud vähemalt üks kord aastas katselaborite võrdluskatsed vähemalt määratavate komponentide osas.

3.3.3.3. Välisõhk

Vastavalt OÜ Inseneribüroo STEIGER (registrikood 11206437) koostatud ja 22.03.2024 vastavaks tunnistatud KMH aruandele „Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotluse keskkonnamõju hindamine“ nähakse ette järgmised negatiivse keskkonnamõju (müra, õhusaaste) vältimise või minimeerimise meetmed.

Turbatootmisel kasutatavad masinad on peamised müraallikad ning nende tekitatud müra levik sõltub otseselt kasutatava tehnika omadustest ja seisukorrast. KMH aruandes on välja toodud, et müra vähendamiseks on vajalik rakendada leevendusmeetmeid, sh kasutada kaasaegset ja tehniliselt korras tehnikat. Kaasaegsem tehnika tekitab vähem müra ning korras seadmed väldivad liigset ja ebavajalikku mürataset. See aitab tagada, et tootmisest tulenev müra püsib valdavalt tootmisala piires ning ei põhjusta häiringuid ümbritsevale keskkonnale ega elanikele.

Metsa säilitamine turbatootmisala ümbruses on oluline, kuna see toimib loodusliku müratõkkena. KMH aruande kohaselt aitab kõrghaljastus piirata müra levikut ning vähendada sellest tulenevat häiringut. Puistu olemasolu takistab helilainete levikut ja soodustab nende neeldumist, mille tulemusel väheneb tootmisalalt lähtuva müra jõudmine ümbritsevatele aladele.

Turbatootmise, laadimise ja transpordiga kaasneb peenosakeste teke, mis võivad tuule mõjul

levida turbatootmisalast kaugemale. KMH aruandes on toodud, et tugeva tuule korral (alates 12 m/s) tuleb tootmine ja laadimine peatada, kuna sellistes tingimustes suureneb oluliselt peenosakeste levik ning nende kandumine ümbritsevatele aladele. Tuul mõjutab otseselt osakeste leviku ulatust ja suunda, mistõttu võib ebasoodsate ilmastikutingimuste korral halveneda õhukvaliteet ka väljaspool tootmisala. Lisaks on oluline arvestada tuule suunda tööde planeerimisel, et vältida peenosakeste liikumist elamualade suunas. KMH aruande kohaselt aitab tuuleolude jälgimine ja tööprotsesside kohandamine vähendada õhusaaste levikut ning selle mõju ümbritsevatele keskkonnale.

Eeltoodu alusel lisatakse muudetavale keskkonnaloale järgmised leevendusmeetmed:

- 1. Turbatootmisalalt leviva müra vähendamiseks tuleb valida tootmiseks kaasaegne tehnika, mis tekitab vähem müra. Kasutatavad masinad peavad olema tehniliselt korras.**
- 2. Võimalusel säilitada metsa võimalikult palju tootmisala ümbruses.**
- 3. Hinnata peenosakeste levikut visuaalselt ning vajadusel peatada turba tootmine ja laadimine tugeva tuule korral (alates 12 m/s). Võimalikku peenosakeste levimist ühiskasutatavatele teedele aitab takistada väljaveoks kasutatavate veoautode poolhaagiste katmine koormakattega ning sõidukiiruse vähendamine.**
- 4. Tuule suuna jälgimine ja sellega arvestamine tööprotsesside planeerimisel.**

3.4. Avalikustamise käigus esitatud ettepanekute ja vastuväidete kaalumine

Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise taotluse avalikustamisel ettepanekuid/vastuväiteid ei laekunud.

Soosaare III turbatootmisala keskkonnaloa nr VILM-029 muutmise otsuse ja loa eelnõu avalikustamise käigus esitas Aktsiaselts Kraver 14.05.2026 kirjaga nr 2-40/24-15 arvamuse ja vastuväite eelnõule. Ettevõtte leidis, et kahes punktis ei vasta kõrvaltingimused nõuetele vastavaks tunnistatud KMH aruandele ning märkis esmalt, et 2022.a. koostatud Riina Põhjala eksperthinnangus kui ka KMH aruandes on Rebassaare metsisealaga piirnevale kogujakraavile turbast vettpidava ekraani (turbavalli) rajamine keelatud ajavahemikul 10.03 kuni 20.05. Siiski on ettevõtte metsise elupaigaga piirnemist arvestades nõus, et valli ehitustegevust ja pinnase tihendamist ei tehta perioodil 10.03 kuni 20.06.

Teiseks tõi Aktsiaselts Kraver välja, et keskkonnaloa eelnõu maapõue eriossa kavandatud kõrvaltingimus nr 1.2.3 ei ole vastavuses 2022.a. koostatud Riina Põhjala eksperthinnangu kui ka nõuetele vastavaks tunnistatud KMH aruandega. Ettevõtte tõi välja, et "kõrvaltingimuses seatud tööaja piirangu kestvus on eksperthinnangu ja KMH aruande kohaselt 10.03 kuni 20.05 ning metsise kaitse tegevuskava (2015) ei kirjelda mürahäiringu mõjusid pesitsevatele metsistele. Tegevuskava peatükis 2.5 HÄIRIMINE INIMESE POOLT on mainitud mitmekordselt vajadusele vähendada mõju aprilli keskpaigas ja mai esimeses pooles, mis perioodi katab ka eksperthinnangutest lähtuv 10.03-20.05 periood. Kuigi kehtivas Metsise kaitse tegevuskavas (2015) müra numbrilised ja ajalised piirangud puuduvad, siis Metsise kaitse tegevuskava eelnõu (2025) kohaselt "ei tohi teostada töid, mis põhjustavad metsise elupaigas maa peal müra rohkem kui 40 dB metsiste mängu ajal 01.03-31.05 kell 18.00-9.00 ja

pesitsusajal (01.06-15.07) ööpäevaringselt." Soosaare III turbatootmisala KMH aruande koostamise käigus on läbi viidud ka müra modelleerimine maksimaalsetes müraleviku tingimustes, mille kohaselt ei ületa tootmisaegne müra metsise elupaigas seatud 40 dB (KMH aruanne joonis nr 6.6.8) ning tootmisaegne müra jääb valdavalt mäeeraldise piiresse, samuti on antud piirkonnas turvast toodetud aastaid ja ala on täies mahus välja ehitatud, mille tagajärjel ei ole tuvastatud langust ka mängu kukkede arvus. Seega ei tugine Keskkonnaameti poolt toodud tootmisaja piirangu laiendus ei alaspetsiifilistele hinnangule (Põhjala, 2022) ega ka Keskkonnaameti poolt nõuetele vastavaks tunnistatud KMH aruandele ega kehtivale või ka eelnõu tasemel olevale metsise kaitse tegevuskavale. Eelpool toodust tulenevalt ei ole põhjendatud turbatootmisala töötamisele ajaliste piirangute seadmine kuni 20.06."

Seetõttu palus Aktsiaselts Kraver sõnastada punkt nr 1.2.3 järgnevalt: "Pesitsusaegse häiringu vältimiseks ei tohi teha 500 m raadiuses Rebassaare metsise elupaiga piirist turbatootmisega seotud töid ajavahemikul 10.03 - 20.05" või eemaldada antud punkt loa kõrvaltingimustest, kuna see ei vasta uuematele andmetele, st Metsise kaitse tegevuskava (2025) eelnõu ja KMH aruande koostamise käigus läbiviidud müra modelleerimisele.

Keskkonnaamet kaalus esitatud vastuväidet ja selle põhjendusi. Soosaare III turbatootmisala KMH-s tehtud müra modelleerimise puhul ei ole metsise seisukohast teada, kus on paiknenud müraallikad. Senised uuringud (<https://digikogu.taltech.ee/et/item/f8dc27ae-1170-4ca2-9b11-58bf49271696>) ja turbatootmisalade KMH-d (nt Lagesoo turbatootmisala kaevandamise jätkamisega kaasneva keskkonnamõju hindamise aruanne) on näidanud, et müra levik on arvestatav vähemalt 250 m müraallikast. Tööprotsessides kasutatavad masinad tekitavad ca 100 dB helivõimsust, mistõttu on kaheldav, et metsise elupaigani jõuab kõigest 35 dB, kui masinad asuvad elupaiga lähedal.

Eksperti järeldused, millele tugines ka KMH, on eelkõige keskendunud kukkede mänguaja kaitsmisele. Metsiste mäng lõppeb juuni keskel. Ka metsiste seire keskendub kukkede loendusele, kuna mänguagaegne kukkede loendus on mitmeid kordi väiksema töömahuga kui kanade loendus, ja annab piisava kvaliteediga andmestiku metsiste kohta.

EELISesse kantud metsiste elupaik KLO9123900 on piiritletud olulise sigimisalana, kus väikese osa moodustab mänguala ja põhilise osa kanade sigimisala. Elupaik asub kahe olulise müraallika - Soosaare III turbatootmisala ja Viljandi-Põltsamaa tugimaantee vahel. Seejuures külgneb elupaik Soosaare III turbatootmisalaga 1,5 km ulatuses, mis on ca 15% kogu elupaiga perimeetrist. Turbatootmisala poolsesse serva jääb ka mänguala. Seega mõjutab turba tootmine Soosaares eelkõige metsiste mänguala, aga tõenäoliselt ka kanade sigimisala. Mõjude olulisust kanade sigimisalale ilma spetsiaalse uuringuta (nt satelliittelemeetriat uuring) on raske hinnata, kuna erinevalt kukkede mängualast hajuvad kanad sigimiseks sobivas elupaigas laiali. Varjatuse tõttu on neid väga raske kindlaks teha ja seetõttu puudub täpne info kanade oluliste sigimispaikade kohta.

Kanad pesitsevad valdavalt 3 km raadiusespaarumisalast, lõviosa 1 km raadiuses. Pesa on hästi varjatult maapinnal puhmarindes, sageli puu jalamil. [Metsise arvukus on jätkuvalt langev](#), mis tõendab, et senised meetmed ja praktikad ei ole viljakandvad. Küll aga on tegu kumulatiivsete

mõjude (kisklus, vihmased suved, elupaikade võsastumine, pesitsusaegne häirimine jne), mitte ainult turbatootmise häiringuga.

Arvestades, et tegu on kasutuses oleva aktiivse turbatootmisalaga ning eelkõige kaitstakse asukohas mängupaika, nõustub Keskkonnaamet muutma kõrvaltingimuses nr 3 seatavat tööajapiirangut ning keelab tööde tegemise perioodil 10.03 - 20.05.

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(allkirjastatud digitaalselt)
Siret Punnisk
juhataja
maapõuebüroo

Lisad:

1. Keskkonnaluba
2. LHK projekt
3. LHK lisa - Tehnoloogilised kaardid - Soosaare_III_plokkskeem.jpg
4. LHK lisa - Käitise asukoha kaart sobivas, kuid mitte väiksemas kui 1:20 000 mõõtkavas - Joonis_1._Kaitise_asukoha_k kaart_Soosaare_III.pdf
5. LHK lisa - Heiteallikate asendiplaan või koordinaatidega skeem, kuid mitte väiksemas kui 1:5000 mõõtkavas - Joonis_2._Heiteallikate_asendiplaan_Soosaare_III.pdf
6. LHK lisa - Müraallikate kaart koos müratasemega - Joonis_3._Soosaare_III_paevane_toostusmura.pdf
7. Mäeeraldise plaan
8. Geoloogilised läbilõiked
9. Korrastatud maa plaan

Teadmiseks: Eesti Geoloogiateenistus, Maa- ja Ruumiamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Viljandi Vallavalitsus

Marin Varblane
vanemspetsialist
maapõuebüroo

Valerija Svätskaja
spetsialist
veeosakond

Marlen Raska
vanemspetsialist
välisõhubüroo